

Diunvuija Ku dituku dia Dipungila Dipia-dipia

YONE

Mei a ku mpala

« Muntu kakuikala ne muoyo anu bua bidia nkayabi, kadi bua mei onso adi alupuka munda mua Nzambi » (Lumu luimpe luakafundabu kudi Luka 4. 4).

Edi ndiandamuna dia Mukelenge wetu Yesu Kilisto kudi Satana muteyanganyi, didi divuluija bena kuitabusha ne, kudisha kua muoyo wa buana bua Nzambi udi munda muabu, ne kudiunda kuabu kua mu nyuma, kudi kufuma ku dibala dilondangane ne dia ku dituku ku dituku dia Dî dia Nzambi.

Bua kukankamika ne kulombola dibala edi, dipungila dipiadipia, tshitupa tshibidi tshia Mukanda wa Nzambi, diakakosolodibua mu bitupa bia mvesa mitshintshika ya kubala ku dituku ku dituku, mikale ne diunvuija dikese. Diunvuija ditudi nadi mu bianza edi, didi tshitupa tshia mudimu wa mikanda itanu (ya kubala kua diyi dia Nzambi mu bidimu bitanu). Tshikebelu tshia mudimu eu tshidi mu mukanda eu mu Français.

Katubangi kubala mu mudimu eu, katuyi banji kulomba Nzambi bua mei aa ikale ne dikuatshisha mu mitshima yetu.

Kuvuluka :

(mv. 4-9 = mvesa 4 ku 9)

(mv. 4, 9 = mvesa 4 ne 9)

(Heb. 1. 1, 2 = Hebelo shapita 1 mvesa 1 ne 2)

Table des matières

Yone 1. 1-18.....	118
Yone 1. 19-34.....	119
Yone 1. 35-52.....	120
Yone 2. 1-12.....	121
Yone 2. 13-25.....	122
Yone 3. 1-21.....	123
Yone 3. 22-36.....	124
Yone 4. 1-18.....	125
Yone 4. 19-38.....	126
Yone 4. 39-54.....	127
Yone 5. 1-14.....	128
Yone 5. 15-30.....	129
Yone 5. 31-47.....	130
Yone 6. 1-21.....	131
Yone 6. 22-36.....	132
Yone 6. 37-50.....	133
Yone 6. 51-71.....	134
Yone 7. 1-24.....	135
Yone 7. 25-36.....	136
Yone 7. 37-53.....	137
Yone 8. 1-20.....	138
Yone 8. 21-36.....	139
Yone 8. 37-59.....	140

Yone 9. 1-16.....	141
Yone 9. 17-34.....	142
Yone 9. 34-41 ; 10. 1-6.....	143
Yone 10. 7-21.....	144
Yone 10. 22-42.....	145
Yone 11. 1-27.....	146
Yone 11. 28-44.....	147
Yone 11. 45-57.....	148
Yone 12.1-19.....	149
Yone 12. 20-36.....	150
Yone 12. 37-50.....	151
Yone 13.1-20.....	152
Yone 13. 21-38.....	153
Yone 14. 1-14.....	154
Yone 14. 15-31.....	155
Yone 15. 1-15.....	156
Yone 15. 16-27.....	157
Yone 16. 1-18.....	158
Yone 16. 19-33.....	159
Yone 17. 1-13.....	160
Yone 17. 14-26.....	161
Yone 18. 1-11.....	162
Yone 18. 12-27.....	163
Yone 18. 28-40.....	164
Yone 19. 1-16.....	165

Yone 19. 17-30.....	166
Yone 19. 31-42.....	167
Yone 20. 1-18.....	168
Yone 20. 19-31.....	169
Yone 21. 1-14.....	170
Yone 21. 15-25.....	171

Yone 1. 1-18

« **Muana umuepele** » mulue bua kumanyisha Tatu, etshi ke tshikoso tshia lumu'elu luimpe (mv. 18 ; tang. 1 Yone 4. 9). Kubanga anu mu mvesa wa kumudilu, tuetu batangile ne ntema ya bungi muaku onso, (mvesa) udi utulejaye bu **Dî, muntu wa tshiendelele, mutapuluke** ne Nzambi, kadi muikale anu Nzambi. Kabidi nansha kule kuaka kudi meji etu mua kupingana, diakadiku (Dî) Nzambi (Mis. 90. 2). Kadi Dî edi difuki dia bintu bionso, didi tshibangidilu tshia **muoyo** ne tshia **munya**, kadiakakula kutudi ku diulu ; nansha, diakalua pa buloba (mv. 9), didikokesha kudi buloba ne kudi bikondo. Bualu

busokoka : **Dî diakakudimuka muntu** (mv. 14 ; Tim. 3. 16) ! Kadiena dilue bu mutumibue wa lukasa, bua kupingana lubilu kudi wakadituma. **Diakikala** (dilongolole tshisombedi tshiadi) munkatshi muetu, kutangila, kadiyi dilekela bua kuikala « mu tshiadi tshia Tatu » (mv. 18).

Bionso bidi bia Nzambi mu ngikadilu wende mene : **dinanga** ne **munya** (**ngasa** bua moyo ne bulelela bua kondo ka mutshima wa muntu mubi), biakasemena pabuipi netu ne biakakenka mu muntu'eu wa kukukuila. Kadi midima ya meji a bu muntu **kayakamanya** munya eu mulelela (mv. 5). Buloba **kabuakamanya** Mufuki wabu. Bantu bandi, **kabakakidila** Mashiya wabu (mv. 11). Kadi wewe mubadi, ukadi mumane kumuakidila anyi ? Bikalabi bilelela nunku udi muana wa Nzambi (mv. 12 ; Gal. 3. 26).

Yone 1. 19-34

Ke majitu a malu abu mabi akadi alombola batumibue ba bena Yuda kudi Yone Mubatiji, Kadi nangananga tshisankasanka ne dijinga dia kumon'abu mua kuangata bubandi ; misangu mikuabu kabidi, kanyinganyinga. Dikonka diabu didi mushidu wa Yone kubambila mukenji wandi (fuany. 1 Pet. 3. 15 ndekelu). Kutangila, kena ubambila buende yeye nansha (mv. 22). Buende yeye udi anu dî tshianana. Udi « mutumibue kudi Nzambi... bua kumanyisha bua **munya** » (mv. 6-8). Mu mushindu mukuabu, **bapikudibue** bonso badi balombibua bua kufila bumanyishi bua munya diambedi mu **luendu luabu** « bu bana ba munya » (Efes. 5. 8). Mu bobo nkayabu kabena tshintu kadi bu biamua bia mudimu bia Kilisto udi munya wa buloba, munya wende udi ne bua kumueneshibua pa buloba kudibu.

Nzambi wakadianshila kuleja muena mudimu wende, mushindu wa yeye kumanya udibu bamusungule bua kuleja bantu. « Tangilayi Muan'a Mukoko wa Nzambi », mudi Yone wela lubila, padi Yesu ulupuka. Nzambi wakadilongoluela **Mulambu** muakane **bua kumusha nau bubi bua ba pa buloba**. Mulambu eu wakadi mutekemena matuku a bungi kubanga ku dipambuka dia muntu, muakula kudi baprofete ne ku mindidimbi ya dipungila dikulukulu (Yeshaya 53 ; Ekesode 12. 3). Ne mulambu kayi wa kufila ! **Muan'a Mukoko** wa Nzambi kena mukuabu, udi yeye **Muana wa Nzambi** (mv. 34).

Yone 1. 35-52

Luendu lua Yesu (ke anu tshilejelu tshia mu diulu tshianana : mv. 33) ludi lûja mutshima wa Yone ne **bujadiki** ne **disanka** (mv. 36). Malu adi akula misangu yonso kudi bakuabu ! Bayidi bandi babidi badi bunvua ne balamata kudi Yesu. Bamulonda ne bashala mu tshisumbu tshia bantu bandi, diakalengele ditudi petu mua kumanya katataka bilondeshele mulayi wende (Mat. 28. 20). Andele udi utupesha tshilejelu tshikuabu : udi ulua kudi Yesu ne « **ne muan'abu** Simona ». Kumpala kua kuela meji bua kukuata mudimu mukuabu kampanda, tuele meji wa badi pabuipi netu badi kabayi banji kumanya Mukelenge Yesu. Andele udi muyidi mukupula (buena kuamba ne kabena bafunde malu ende a bungu nansha). Kadi mudimu wende dituku adi newikale ne difutu bualu bua muan'abu Simona nealue mupostolo Petelo. Filipo udi unvua dibikila dia Mukelenge, yeye pende udi wambila Natanaele bua muena Nazaleta eu udi kayi muntu mukuabu anu Mashiya mulayibue. Kadi buende yeye, meyi makuabu kaena ne mushinga wa dibikila edi « **lua umone !** »

Bu mudi mu shapita eu, mena ne biambilu, bisamuna matumbi a tshiendelele adi nau Mukelenge Yesu Kilisto lelu ne ikalaye nau mu bikondo bilualua : Dî, Muoyo, Munya, Muana umuepele udi mu tshiadi tshia Tatu, Muana wa Mukoko wa Nzambi, Muyishi udi ulongesha, Mashiya anyi Kilisto, Muena Nazaleta mulelela, Mukelenge wa Isalele ne Muana wa muntu.

Yone 2. 1-12

Yesu udi mubikidibue ku dibanji. Kadi tutangilayi ne malu onso adi enzekela pambelu pa nzubu wa dibanji, ne kakuena bualu nansha bumue budibu batuambile bua mulume. Bionso bitudi bamanye apa bidi anu ne bakapeta disanka dia kubikila Yesu ne bayidi bandi. Mulunda munangibue, tudi petu mua kubueja Mukelenge mu malu etu onso anyi ? Udi mua kuikala ne budikadidi bua kuikala netu mu dibanji dia meku etu ne mu manaya etu onso anyi ? Yeye nkayende neamanye kutupesha disanka dilelela, didi nvinyo muikale mundidimbi mu Dî dia Nzambi. Tudi tumona ne, mayi adi ne mudimu wa **kuvuwa**, ke adi akudimuka nvinyo wa **disanka**. Nebikale mushindu eu bua Isalele mu tshikondo tshia kuibakibua kuende kua tshia kabidi, ne bidi nunku buetu tuetu kabidi : Tudi tulabula masanka a nyuma anu patudi tukumbaja diambedi **kudilumbuluisha kuetu nkayetu**.

Muntu utu musue kufila « nvinyo muimpe kumpala » (mv. 10). Udi lukasa kubanga ku buana buende bua kuangata bionso bidi moyo wende umupesha. Bualu bua palua tshikondo tshia dikulumpa, kakese kakese, majinga nealue, tunyinganyinga, dishimbuka ne lufu. Nvinyo muimpe wankangatshibua diambedi. Kadi Yesu udi wenza mushindu mukuabu. Udi mulongoluele bantu bandi **masanka a tshiendelele** adi kaayi mua kufuanyikijibua ne masanka a patupu a pa buloba. Katuikadi ne a mushindu mukuabu bualu nansha !

Yone 2. 13-25

Yesu udi umuka ku Kapenuna, uya mutangile ku Yelushalema. Kudia kua kupita kua Yepowa kua « **bena Yuda** » kudi pabuiipi. Dituku edi kadiena kabidi ne ngikadilu wa « dituku didi **Yepowa** musungule » anyi « dituku dia tshijila » (Lew. 23. 2 ; fuany. Yone 7. 2). Bualu bua dienda dia mushinga dia bundu didi diuwula nteta mu ntempelo diba adi. Bendi ba mushinga badi bapanamu nyama mishilashilangane idi ikumbana bua milambu. Ne kanyinganyinga, Mukelenge udi uvuwa **nzubu wa Tatu wende** (mv. 16).

Mulunda mu kilisto, mubidi wetu udi ntempelo wa Nyuma Muimpe. Bituikala tuakadilekela bakuatshibue ne bakokeshibue kudi bikadilu ne meshi a bukoya, tulekele Mukelenge bua kufila bulongame ne kutuvuija ba tshijila. Udi ne mukau bua dinanga dietu bua Tatu wetu.

Bantu badibu bakula mu mv. 23-25, bakadi bitabuja Yesu ku mishiku mbuena kuamba ne ku **meshi**, kadi mitshima yabu kayiyi mituishibue nansha. Badi bajadika bukole buandi bua kuenza malu a kukema, kadi kabiakadi **ditabuja**, ne Yesu kakadifila kudibu nansha. Bualu bua ditabuja didi dilua ku diunvua... **ku Dī dia Nzambi** (fuany. mv. 22 ne Lom. 10. 17). Dimanya dilelela didi nadi Yesu bua Mutshima wa muntu, didi tshimanyinu tshia buNzambi buandi (mv. 25 ; bala. Yelemiya 17. 9, 10). Dinanga diende kadiakafubidila bua bualu buau nansha kakese. Bualu bua tubingila tua kunanga kuende, tudi **munda muende** nkayende, kakadi utuangatshila mudi bantu nansha.

Yone 3. 1-21

Ne bowa, kadi musakibue kudi majinga a moyo wende, Nikodeme udi uya bua Kumona eu udi **moyo ne udi munya** (shap. 1. 4, 5). Mfumu wa bena Yuda eu, ne muyishi munene wa Isalele, udi uyila kudi **Muyishi udi mulue kudi Nzambi** bulelela bukuabu bupia-bupia ne budi bumupuekesha : nansha ngikadilu yende, nansha dimanya diende, nansha bukole buende bua bumuntu, kabuena bumupesha bukokeshi bua kubuela mu bukelenge bua Nzambi nansha. Bualu bua, bu mutudi tubuela mu buloba ebu kupitshila ku diledibua, **kuledibua** kukuabu kudi ne mushinga mu tshitupa tshia malu a nyuma, a diku dia Nzambi.

Tudi tusangana « budi » muambulula misangu ibidi mu diandamuna dia Mukelenge. Umua udi utangila bualu bua bantu « **bunudi n'abu** mbua kuledibua tshiakabidi ». Mukuabu udi wamba bualu bushilangane ne bukole, udi utangila wa kukuila Musungidi nkayende : « **budi** Muana wa muntu n'abu mbua kubandishibua... ». Dibandishibua dia Mukelenge dileja ku mutshi mutshiamakane, diteka ku mesu kuanyi ku ditabuja dianyi, didi dinsungila ku dibutuka dia tshiendelele (mv. 14, 15 ; fuany. Nomb. 21. 8, 9). Pandi mmutangila, ndi nyila dinanga dia Nzambi kudi bantu ba pa buloba (ne buanyi nkayanyi), ne bujadiki bunene ne wakampesha dinang'edi. Bantu ba pa buloba, **kabakulumbuishibua**, pikalabu kabyi banji **kunangibua**. Lumu luimpe lonso, ludi lubumbakaja mu mv. eu muimpe wa 16 mushindu wa lupandu wa bantu babi babungi, ne luvua kaluyi mua kulekela tshiendelele kutuisha mitshima yetu.

Yone 3. 22-36

Bayi ba Yone badi bunvua mukau mukese, padibu bamona muyishi wabu ujimija mushinga wende bua mukuabu (mv. 26 ; shap. 4. 1). Pakumusha babidi ba munkatshi muabu (badi Andele umua wabu) bakumuka kudi Yone bua kulonda Yesu, bantu aba kabakajingulula bimpe tshiakadi mudimu wa wa mudianjidi nansha. Wakadi **mulunda** wa Mubaki. Ne tshiakadi tshinyingalaja bayidi bandi, ke tshiakadi tshienza disanka diende dikumbane (mv. 29) ; wakadi ne disanka dia kukupuka kumpala kua Mukelenge. Diandamuna diende dimpe, diakadi mua kuikala dilamika mu mutshima wa muntu ne muntu wa kutudi bu musambu : « **budiye n’abu mbua kutumba, bundi n’abu mbua kupueka** » (mv. 30). Dî edi didi mushindu wa Yone kutumbisha Mukelenge Yesu : udi kumutu kua buonso, ke ku bukokeshi budi bisumbu bia bantu bamumanye ; kadi **bualu bua udi ufuma mu diulu** (mv. 31). Ne kena mulue mu mu mubidi wa muanjelo kadi bu muntu mukumbanyine dinanga dionso dia Tatu, Mupianyi wende (Ebel. 1. 2). Dilua diende edi didi diteka mu diteta bantu buonso ne dibatapulula mu bitupa bibidi : **aba badi bitabuja Muana** : badi katataka ne muoyo wa tshiendelele. Kadi bua badi kabayi bamuitabuja, dî dikole, tshiji tshia Nzambi tshidi tshishala kudibu ! Udi ku luseke kayi wewe ? (shap. 20. 31).

Yone 4. 1-18

Kabuen'anu bua bantu ba mushinga bu Nikodemo, **buakafidila** Nzambi Muana wende. « **Dipa** dia Nzambi » edi dimpe (mv. 10) diakafidibua patupu kudi bantu babi ba dikenga ditambe bunene.

Tshimuenenu kayi tshitudi natshi muaba eu ! Mu kudipuekesha kuandi kutamba bunene, **Muana wa Nzambi** udi mushikame ku kala ka dina edi, bulelela muntu, munvue dipungi ne nyota. Kutangila muikale wela meshi anu ku lupandu lua bifukibua biende. Tangila mukaji udi usemena, ne tangilayi mushindu udi Yesu umuakidila bua kulenga mutshima wende. Udi umulomba bua kumuambuluisha ne upita kumpala kuende bua kumuambila malu onso adiyе mumanye. Ne nzala minene ya kupeta disanka, mukaj'eu wakanua mayi onso a pa buloba adi kaayi mamanye mua kumupesha disanka, wakadikeba kudi balume batanu. Misangu yonso wakapeta « anu nyota kabidi ». Kadi Musungidi udi mumanye buende « mayi a muoyo » yeye nkayende mushimi wau (mv. 10, 13, 14 ; fuany. ku Yelem. 2. 13, 18 ne 17. 13). Kayi mumanye ngikadilu wa mayi aa, mukaj'eu wa ku Samalea, udi windila kudiye bua kuangata dipa edi dia mushinga mukole. Kadi bidi bikengela bua Mukelenge **anji kusokola** bidi kabiyi bimbe mu muoyo wa mukaji eu (mv. 16-18). Bualu bua katuena mua kuikala ne disanka bikala munya wa Mukelenge kauyi muanji kubuela mu kondo ketu ka mutshima. **Ngasa** mu Yesu kena utapuluka ne **bulelela** (shap. 1. 17).

Yone 4. 19-38

Dilongesha dia kumudilu dia Mukelenge kudi mukaj'eu kadiena bualu bua bienzedi biende, kadi didi bua **dikukuila, kukukuila**, mudimu mutambe buimpe udi utangila bena kuitabuja buonso. **Muaba kayi, diba kayi ne mushindu kayi** ditumbisha didi mua kufidibua. Ntendelelu wa mikenji ne bilele mumane kutekibua ku luseke, diba diakamana kulua- didiku katataka-dia kutendelela mu nyuma ne mu bulelela. **Kudi nganyi ne kudi banganyi** dikukuila edi didi mua kufidibua ? Ke kudi kabidi wa tshiendelele Yepowa nansha, Nzambi wa Isalele kadi kudi **Tatu**, bilondeshela malanda mapia-mapia aa a bana ba Nzambi. Kubanga mpindieu, bobo aba ke badi mua kufila ditumbisha. Badi babikidibue ne **batendeledi balelela**. Nuenu **bakakebibua** bua kipatshila aka, nudi nubenga kupesha Mukelenge mamuma a mudimu wende anyi ?

Ku bionso bidi Mukaji eu umuka ku diunvua, udi ulekela mulondo wende, uya lubilu mu musoko bua kumanyisha muntu wakasambakenaye nende. Bua bayidi, badi baleja kupanga kuabu kua bukole bua kunvua meshi a Nzambi Mukelenge wabu. Makole andi ne masanka andi, Yesu wakadi uapeta mu bobumue ne Tatu'andi (mv. 34), ne munshila wakadi kumpala kuandi. Wakadianshila kumona **dinowa** diakadi kumpala : bungi bua buonso bakadiye ne bua kusungila (mv. 35. Mis. 126. 6).

Yone 4. 39-54

Yesu udi wenza matuku abidi munkatshi mua bena Samalea bakadi bantu **bapetudibue**, bu muakadiye pende mupetudibue (fuany. shap. 8. 48). Ne bantu'aba badi bamuitabuja, ke anu ku bumanyishi bua mukaji eu, kadi ku disambakana dia muntu ne muntu diakapeteye ne « Musungidi wa ba pa buloba » (mv. 42 ; 1 Yone 4. 14). Katusanki ne dimanya dia bakuabu bua tuetu kumanya Mukelenge Yesu nansha. Bidi bikengela tuikale basambakane nende nkayetu, bua Musungidi wa ba pa buloba ikale kabidi Musungidi **wetu**.

Yesu, pashishe udi uya mu Galela. Udi usangana mfumu wa lupangu ne kanyinganyinga, bualu bua muanende udi usama bikole, ne unanukila bua muyishi alue ne amondape. Muntu'eu kena mudilongolole bua kuikala ne ditabuja bu dia kamanda ka masalayi lukama ka bena Lomo ka mu musoko umue wa Kapenuna, yeye wakadimona kayi mukumbane bua Mukelenge kubuela mu nzubu muandi, kadi wakadi anu usanka bua Mukelenge ambe **dî dimue** bua upandu lua mupika wandi (Luka 7. 7). Yesu udi ubanga kuandamuna tatu'eu ne **ditabuja** didi kuitabuja ku meyi ende, ne **kakuyi kukeba bua kumona ne mesu** bualu nansha bumue (mv. 48 ; fuany. shap. 2. 23). Nunku, mbua kuteka muntu eu mu diteta, budi Mukelenge kayi uya nende. Ne bukole bua lufu budi buimanyika kudi bukole bua muoyo budi bufume mu diulu (1 Yone 5. 12).

Yone 5. 1-14

Mpokolo eu wa ku Beteseda (nzubu wa luse), udi mundidimbi wa dipungila dikulukulu. Biakadi bikengela **bukole** kudi bantu badi ne bulema ku mubidi, bua kudiela mu mayi a londapu, ne bua kupeta bukole ebu, biakadi bikengela... kuikala mumane kuondapibua ! **Mikenji** momumue, idi ipesha muntu muoyo anu udi uyikumbaja yonso nko, ne kakuena muntu nansha umue udi mua kuyikumbaja. Anu pikalaye mumane kupeta muoyo wa Nzambi. Tudi mua kudikonka ne mbua tshinyi, munkatshi mua bantu aba batekete ba bungi, mpofu, njeku, Yesu udi umueneka bu udi mukuatshishe anu muena kaneka. Bualu bua, bua kufika ku difutu dia ngasa, malu manene abidi adi ne mushinga : bikengela kuleja **dijinga** ne **nzala**. Ke meshi adi lukonko lua Yesu lupatula : « **udi musue** kuikala mondapibue anyi ? » ne diandamuna dia muena mubidi mutekete eu : « **ntshiena ne muntu...** ». Bamudianjile misangu yonso kudi mukuabu ku mpokolo, muoyo wende onso wa pa buloba wakadi anu diakabi ne dipetudibua. Katuyi mua kuela mpata nansha, wakakeba bua kupeta diambuluisa kudi balunda ne kudi bana babu, kadi buonso aba bakamana kupungila. Ne kabivua bikengela bidimu muinshi mua makumi asatu ne muanda mukulu bua kujimijaye ditekemena diende dionso dia ndekelu. Katataka, kena ne muntu, pa diba adi, udi mua kuikala ne Yesu.

Mulunda, wewe udi kuyi muanji kukudimuna mutshima, kuindidi bikondo bipite kabidi bia bungi bua wewe kunvua ne anu **Yesu nkayende** udi ukumbana kukusungila. Kadi udi musue bulelela kusungidibua anyi ?

Yone 5. 15-30

Lukuna lua bena Yuda, ludi mushindu bua Yesu kuleja matumbi ende makuabu :

1. **Mudimu** wandi wa dinanga bua kumusha bubi pa buloba (mv. 17 ; shap. 1. 29). Kumpala kua dibutuka dia bufukibua buandi, Muana ne Tatu, kabakadi mua kuikala ne dikisha.
2. Dinanga ditambe bunene dia Tatu kudi Muana, udiye wabanyangana nende meshi ende onso (mv. 20 ; shap. 3. 35).
3. Bukole bua muoyo budi munda muende (mv. 21, 26) kupitshila bukole ebu, udi upesha **katataka muoyo wa tshiendelele** kudi aba buonso badi bamuitabuja (mv. 24). Neakumbaje bukole ebu kabidi diba dilualua bua dibika dia bafue (mv. 28, 29).
4. Tshilumbuluidi tshiakamupeshabu bualu bua udi Muana wa muntu (mv. 22, 27). 5° Kundekelu, mu mv. 19, 30, **ditumikila** diandi !

Ditumikila edi didi ne mushinga kayi padidi dikumbajibue nangananga kudi yeye udi windila ditumikila kudi bifukibua bionso (mv. 23). Bikala Mukelenge wakula bua matumbi ende nkayende, mbualu bua, adi masuikakaja ne a Tatu'ende. Kubenga kutumbisha Muana, nkuenzela wakamutuma bibi (mv. 23 ; Tangila 1 Yone 2. 23).

Kumpala kua bupuangane buonso bua Musungidi wetu, tudi mua kuikala petu anu mu diangisha (mv. 20 ndekelu) ne mu dikukuila.

Yone 5. 31-47

Yesu udi wandamuna bena Yuda ku mitshima yabu mikole ne **malu anayi a bumanyishi** buandi :

–bua **Yone** (mv. 32-35),

–bua **midimu yandi** (mv. 36),

–bua **Tatu** ku musulu wa Yadena wakamanyisha Muan’andi munanga (mv. 37),

–bua ndekelu bua **Mifundu** (mv. 39).

Mu mikanda ya **Mose**, badi batamba kuakula bua Mashiya (mv. 46 ; tshilejelu tang. Gen. 49. 10, 25 ; Nomb. 24. 17). Bikale bela menji ne badi banemeka eu (Mose), bena Yuda kakadi bitabuja mei andi, bualu bua bakadi bapidia yeye wakadiye wamba bualu buandi (mv. 46 ; Dutelenome 18. 15). Kutangila nebitabuje mufuilakanyi ne Kilisto (mv. 43).

« **Kebululayi malu adi mafunda mu mukanda wa Nzambi** », mua kamana kuamba Mukelenge Yesu. Bualu bua mu malu aa ke mutudi mua kudiunda mu dimanya dia Muntu’eu munene.

Kuitabuja butumbi budi bufuma kudi bantu ne kukeba dianyisha diabu, mmushindu wa **mutshima mukole** (mv. 44). Bualu Nzambi udi wamba ne tudi bantu ba **tshianana** (Gal. 6. 3), ne kakuena bualu nansha bumue bua tuetu kuditumbisha n’abo (2 Kol. 10. 17). Kadi, nansha katuyi bitabuje bualu bua nunku, tudi tuditumbinsha misangu mikuabu mu buimpe budi bakuabu mua kutuenzela ! Yesu kakadi ukeba butumbi buakadi bulua kudi bantu (mv. 41 ; mv. Paulo mu 1 Tesal. 2. 6). Ne tudi mua kumuidikija, bituikala munda muetu ne **dinanga kudi Nzambi**, ne, bikale kabidi ne dijinga dia kumusankisha **yeye** (fuany. mv. 42).

Yone 6. 1-21

Bisumbu bia bantu bidi bilonde Mukelenge Yesu. Kadi badi balonda **bukole buandi** pamutu pa kulonda **ngâsa** ne **matumbi a buntu buandi bupuangane**. Kutangila, malu onso aa adi enda pamue, bumue kabuena butapuluka ne bukuabu ; musangu eu kabidi Mukelenge udi ualeja **onso masanga** mu tshishima etshi tshia divudija dia mampa. Nsongalume, udibu bakula mu mv. 9, udi utuvuluija ne, mu bikondo bionso bia muoyo wetu pa buloba, tudi mua kuenza **bualu kampanda** bua Mukelenge ne bua buimpe bua disanka dia bakuabu. Udi umuepele, udi umueneka wela meshi ku tshiakudia tshiende nkayende. Ku ditaba dia kuteka kakese kadiye naku mu bukokeshi bua Mukelenge, udi ulua mushindu wa kulongoluela bantu binunu bitanu bia kudia. Bikala Mukelenge usua kukuata netu mudimu, katuedi meshi a butekete buetu nansha bua bukese bua bintu bitudi nabi nansha ; yeye neamanye nkayende mushindu wa kukuata nabi mudimu (Yelem. 1. 6, 7). Kunyima kua bualu ebu bua kukema, badi balua bua kukuata Yesu ne « kumubandisha mu nkuasa wa bukelenge ». Kadi, kena mua kuangata bukelenge ku bianza bia bantu nansha (shap. 5. 41), kena mua kubuangata kabidi nangananga kudi Satana (Matayo 4. 8-10). Nzambi ke wakamuvuija Mukelenge (Misambu 2. 6).

Kundekelu, mu bualu bukuabu, buikale kabidi butemesha **bukole** bunene ne **ngasa** wandi, tudi tumumona ulua bua kusambakena ne bayidi bandi pa mayi adi ne mavuala, ne ujikija kanyinganyinga kabu.

Yone 6. 22-36

Mukelenge kena udidinga nansha. Bisumbu bia bantu ebi bidi bimulonda bua kipatshila ka tshianana, badi bela menji ne, neatungunuke kubapesha biakudia. Nunku, udi ubambila bua kukuata mudimu bintu bia mu **diulu** (mv. 27). Tudikonke petu, ne, mudimu wetu udi ne kipatshila ka malu a mu diulu adi adisha mitshima yetu ne adi ashalatshiendelele, anyi ne malu a pa bulob'apa adi ajimina.

Nunku, bidi biunvuija ne, bidi bikengela kuenza **bienzedi bimpe** bua kusungidibua anyi ? Lelu mu Buena kilisto, ba bungi badi belangana meji mushindu'eu (fuany. mv. 28). Kadi Dî dia Nzambi didi ditujadikila ne : « nudi basungidibue ku ngasa, ku ditabuja... ke ku midimu mimpe... » (mv. Efes. 2. 8, 9). Nzambi udi mumanye anu **mudimu umuepele**, udi ufikisha muntu bua kusemena kudiye, udi ku bualu bua **kuitabuja Musungidi** wakatupaye bu dipa (mv. 29). Bionso bidi bifuma kudiye : **Mayi a muoyo** (Nyuma Muimpe ; shap. 4. 10) ne « **Bidia bia muoyo** » (Kilisto nkayandi ; mv. 35). Bidi bienzeka mushindu kayi padi mitshima yetu misangu yonso kayiyi misankishibue ? Mukelenge udi upanga ku milayi yende anyi ? (mv. 35 ; shap. 4. 14). Bulelela nansha kakese ! Kadi ku luetu luseke misangu yonso katuenta tukumbaja bualu ebu : « **udi ungitabuja meme** – mudi Mukelenge wamba – kakuikala ne nyota ». Tudi dijinga ne ditabuja bua kusungidibua, kadi kabidi **matuku onso**, bua kuoweshibua ne **tshiuvidi tshiandi tshijima**.

Yone 6. 37-50

Musungi udi ulaya ne : « ntshiena ngipata udi ulua kundi » (mv. 37). Tuye kudiye bituikala katuyi banji kuenza ; kena upidia muntu.

Kadi bua kulua kudi Yesu bikengela mudimu wa Nyuma wanji kuenzeka mu mutshima. Muntu kena mua kuela dikasa bua kuya kudi nzambi, anu bikala Nzambi mumukoka (mv. 44).

Bakuabu nebambe ne ka tshilema tshianyi, bingikala tshiyi mukudimuna mutshima.

Kutangila, udi ne bujitu bunene bua **kulekela** mudimu'eu wa Nzambi kuenzeka munda muebe. Pa dib'adi mene Nzambi udi ukukoka kudiye. Kubengi mutantshi nansha. Ngasa udi Yesu nende bua bantu babi, udi mushindu wa kuleja dinanga diende kudibu. Kadi udi ukuatshishangana ne **disua dia Nzambi** didi bua kupesha bifukibua biandi muoyo (mv. 40). Kutangila, Yesu wakaluila bua kukumbaja disua edi, kakui kuenza bualu bukuabu nansha bumue (mv. 38 ; fuany. Ebelu 10. 9 : « Tangila, ndi ndua bua **kuenza disua diebe** »).

Muntu udi ne mubidi ne musuka. Ke bualu kayi kena mua kuikala ne muoyo anu bua diampa (biakudia) nkayadi, tshiakudia tshia mubidi wandi. Musuka wende udi kabidi ne dijinga dia tshiakudia, ne tshiakudia tshimue tshidi tshimukumbanyine, Dî dia Nzambi, biakudia bia mu diulu, Kilisto nkayende (Luka 4. 4).

Yone 6. 51-71

Nansha mulayi wakabapesha Nzambi bua kubapesha mana, bana ba Isalele, pakaamonabu mu tshipela, bakadikonka muntu ne muntu : « etshi ntshinyi ? » (Ekesode 16. 15). Mutshima eu mukole udi umueneka kabidi kudi ndelanganyi yabu. Badi bakokangana munkatshi muabu bua tshiakudia tshipia-tshipia tshidi Yesu mubambile : **mubidi wandi ne mashi andi** ; mbuena kuamba ne **lufu luende**. Muoyo onso muimpe wa Kilisto pa buloba apa, kawena ukumbana bua kupesha bantu muoyo nansha. Bidi bikengela kudiangatshila lufu luende (mu tshinfuanyi tshia kudia mubidi wandi ne kunua mashi andi) bua kupeta muoyo wa tshiendelele. Pashishe, ku dituku ku dituku, tudi ne bualu bua kubumbakajibua nende mu lufu luende. Tudi bafue nende ku malu a pa buloba ne ku bubi kabidi. Muntu wa mubidi kena mua kunvua malu aa. Udi musue tshilejelu, kadi bidi **bikole** buende bua kumanyaye ngikadilu wende wa dilumbuluishibua, udi lufu lua Kilisto luakula.

Pamutu pa kukonka Mukelenge, babungi, bakamana kuleja ne tudi bayidi, badi bapingana, banyingalashibue ku mei aa. Mukelenge kena ukeba bua kubalama ku « dipepeja » dia diakula diende dia bulelela : **ne nuenu** kabidi, kanuena basue kuya anyi ?

« **Mukelenge, netuye kudi nganyi ?** » ke diandamuna dimpe dia Petelo. Dikale petu dietu ! (mv. 68, 69 ; bala Ebel. 10. 38, 39).

Yone 7. 1-24

Bana babu ne Yesu bakadi mu tshisumbu tshia bantu bakadi kabayi bamuitabuja, bualu bua bakadi bakeba butumbi budi bulua kudi bantu (mv. 4, 5 ; fuany. shap. 5. 44). Bakadi bamona ne, bantu bandi bakadi mua kubenga diku diandi kadi, bu bobo bitabuja ne **wakadi Muana wa Nzambi**, bakadi mua kubala ntanta wakadi ubatapulula nende (bala Luka 8. 21 ne 2 Kol. 5. 16). Pashishe, bana babu ne Yesu bakamuitabuja ne bakadisangana munkatshi mua bayidi (Bienz. 1. 14).

Apa kipatshila kabu kadi bu ka bantu buonso : Kuleja mapa abu ne bukole buabu, **kudisankisha**, bua kudileja ne kuangata butumbi (mv. 4.). Mushilangane n'abu, Mukelenge kena muanji kulekela kukeba « **butumbi** bua **wakamutuma** » (mv. 18). Ne udi uya ku dibanji anu pa diba didi Nzambi musungule. Mushindu kayi utudi tupanga bua kulonda tshilejelu etshi tshia muntu mpuangane ! Ntatu yetu ya bungi idi ilua misangu mikuabu ku lukasa lua kuenza, anyi ku lulengu lutudi nalu ku ditumikila dia disua dia Mukelenge. Mv. wa 17 udi utuvuluija kabidi ne, dikokela ku **disua dia Nzambi edi**, mmushindu wa muntu ne muntu wa kumanya bulelela.

Ku Yelushalema, Yesu udi usambakena ne bena Yuda bûle ntente ne lukinu, bakeba bua kumushipa kubanga ku diondapibua dia muena kaneke wa ku Beteseda, wakondopaye dituku dia lumingu lua bayuda (mv. 1 ; shap. 5. 16).

Yone 7. 25-36

Mvesa 25 mufuanyikija ne mv. 20 udi ujadika lubombo lua bena Yuda. Ne momumue ne lelu, kudi ngelelu wa menji wa patupu ku bualu bua Yesu ! ku bualu Yesu ! Muntu ne muntu udi ufila dimanya diende ; dimanya dia bamfumu, badi baditontolola. Mu bulelela, bikala, dikala dia Mukelenge munkatshi muabu ne meyi andi bijula dikokangana edi, mbualu bua bantu aba badi ne dilubakana mu mitshima yabu ku **dî edi** didibu bumuka ku diunvua kabayi baditabuja ne, didi Dî dia Nzambi mene (fuany. mv. 28). Badi bakeba mushindu wa kudibingisha ne muena Gale'eu kena mua kuikala Kilisto nansha, bualu bua badi bamanye diku diende, kudiye mufuma, ne bana babu badi munkatshi muabu. Yesu udi ubandamuna ne, nudi banmanyeme, banmanyeme bimpe be munudi kanuyi nuelangana menji ; nunku kondo kenu ka mutshima kadi kanuambila ne ndi **nganyi**, ne kadi kanufunda.

Ke bua tshinyi tudi mua kunvua mushinga wa dî didi Mukelenge **wambila** bisumbu bia bantu (mv. 28, 37 ; fuany. Nsumuinu 8. 1 ne 9. 3). Kakuena muntu wamba lelu ne kakunvua.

Yesu udi wambila bonso bena mitshima mikole ne : « kanuena bamanye mua kulua kundi kungikala » (mv. 34). Kadi kudi bantu bandi, badi ne mulayi wa mushinga mutambe bunene : « nempingane bua kunuangata, bua kundi ngikala, nuenu nuikaleku kabidi » (shap. 14. 3). Mubadi musuibue, ndî kayi dia ku mei aa abidi didi diakula kudi ? Newikale muaba kayi mu tshikondo tshia **tshiendelele** ?

Yone 7. 37-53

Shapita eu wa 6 ne wa 7 idi ifuanangana ne shap 16 ne 17 ya mu Ekesode. Mu shap. 6, Yesu udi udimanyisha bu **biakudia bilelela** (Diampa) bidi bifuma mu diulu bidi mana mikale tshilejelu. Apa udi kumpala kuetu bu lubuebue lua mu Ekesode 17, luakapatuka mushimi wa **mayi a muoyo**. Yeshaya mu shap. wende wa 55, wakadi ubikila « muntu yonso udi musue » bua kulua ku mushimi wa ngasa. Kadi apa, Mukelenge nkayende ke udi wela dî « Bikala muntu ne nyota alue **kundi** ne anue ku mushimi » (mv. 37). Ne muena kuitabuja mumane kûjibua ntente ne Nyuma Muimpe nunku, udi ulua mushimi wa mabenesha bua bakuabu (mv. 38).

Kutangila ! ku mandamuna onso, kudi kulupuka matontolola makuabu. Bidi bu bantu badi ne nyota, batekibue ku mushimi wa mayi mimpe, pamutu pa kunua badi babanga kukonkangana bua ngikadilu ne mbangilu wa mushimi !

Ndekelu wa shap. udi utupesha bumanyishi mishindu ibidi bua Mukelenge, kumpala kua bafalesa. **Masalayi** akatumabu bua kumukuata, adi amanya ne meyi andi kaena bu meyi a a bantu nansha : « kakuakadi muntu kale tô ne katataka wakakula bu muntu eu ». Kudi kulonda **Nikodemo**, udi wakuila ne ditshiana muntu wakayikilaye nende mu shap. 3, muyuki wa nkayende udi kauyi mua kupuibua moyo.

Yone 8. 1-20

Budi butei bua budimu bua pa buabu, budi bafundi ne bafalesa belangana meji a kukulula Mukelenge Yesu. Kudiye ke kudi ngasa ne bulelela puopamue bifumine (shap. 1. 17). Kutangila, bu yeye mupishe mukaji eu wa masandi **ngasa** wakadi mua kuikala kudi kunyi bua bonso bamumanye (Luka. 4. 22) ? Kadi bikalaye mumusungile, kena muenzele **bulelela** bibi ne mushipe mukenji anyi ? Mu dimanya diende dinene, Yesu udi ubaleja ne mikeshi ei, **idi ibakuata buonso**. Bakayifuanyikija ne muele udi kawuyi tshilabi, udi utapa diambedi mene udi muukuete.

Kadi pamutu pa kutonda mibi idi mu mutshima wabu, bamubandi badi bumuka umue ku umue, bapange tshia kuenza (Yob. 5. 13). « **Munya wa ba pa buloba** » udi kumpala kuabu (mv. 12). Kadi « bantu bakatamba kunanga midima kabakananga munya », bu tuishi tukuabu, padibu bumusha dibue didi bu tshisokomenu tshiabu, tudi tudi tunyema bu kukeba tshinga tshisokomenu (shap. 3. 19). Nunku, umue wakadi kayi ne bubi, uvua mua kuenza bukokeshi bua kunyoka mukaji eu udi umuambila ne : « **ne meme kabidi ntshiena nkubanda** ». Udi ukumbaja ne « ya biebe, kuenji kabidi bualu bubi » (mv. 11). Bantu babungi badi badienzeja ku bukole buabu bua kukumbanyina, luse lua Nzambi ; kadi Mukelenge udi udianjila kufua luse anyi kubuikidila bubi ne pashishe, wambila bua kubenga kuenza bualu bubi (fuany. shap. 5. 14 ; Mis. 130. 4 ; 1 Yone 3. 9).

Yone 8. 21-36

Bena Yuda bakamana kuambila Mukelenge ne bumanyishi buebe kabuena bulelela (mv. 13). Mbua bualu kayi katataka badi bamukonka ne wewe udi nganyi ? (mv. 25). Udi mua kubandamuna ne : « ndi yeye unakunuambila katshia kutshibangidilu tô ne katataka ». Mei aa, adi tshiambidi tshipuangane tshia tshidiye (Mis. 17. 3). Bidi bikengela kuanji kuela menji ku dishilangana didi pankatshi pa bitudi tuakula ne bitudi tuenza kudi bakuabu ne ngikadilu utudi nende bulelela. Bionso biakadi Yesu wamba ne wenza biakadi mu diunvuangana dipuangane ne disua dia Tatu wende. « **Ntu ngeza matuku onso malu adiyé Musue** », mudiye ujikula ! Tshileje tshitudi katuyi mua kukumbaja bua kuidikija, kadi tshitudi matuku onso mua kudienzeja bua kulonda !

Kudi buonso badi bamuitabuja, Yesu udi wamba dipikudibua dinene. Kadi bena Yuda bakadi apu, badi batontolola : « katuakadi bapika ba muntu tô ne katataka » (mv. 33). Ku bupote bua kupanga lungenyi, anyi ku kudisua, badi bapua moyo bupika buabu mu Ejipitu ne mu babulona... Ne dikokeshibua diabu mu tshikondo atshi kudi bena Lomo. Eu, ke mushindu wa muntu : kena witabuja ne udi mupika wa bubi, ne wela meshi ne udi mu budikadidi bua kuenza mudiye musue (2 Pet. 2. 19).

Balunda bananga, tumanye ngikadilu wakatusanganabu kudi Mukelenge, kadi tutambe kulama **budishikaminyi bulelela**, buakamana Muana kutubueja bua kuikala bana ba Nzambi.

Yone 8. 37-59

Mu shap. 5. 45 Mukelenge wakamana kuleja bena Yuda tshipeta tshiabu : bakadi beyemena Mose Kadi mifundu yandi yakadi ibapisha ! Badi baditumbisha apa bu bana ba Abalahama. Kadi bienzedi biabu bikale bia diabulu udi muena dishima ne mushipianganyi katshia ku tshibangidilu tô ne katataka. Batu bamba misangu mikuabu ne : mudi tatu ke mudi muan'andi wa baluma (fuany. Yehez. 16. 44) ne Mukelenge udi ujadika ne, ngikadilu wa bienzedi bietu ke udi utumanyisha ne, tudi bana ba nganyi (fuany. kabidi 1 Yone 3. 7-10). Kudi pa buloba anu meku manene abidi, dia bana ba Nzambi ne dia bana ba diabulu. Muntu ne muntu udi ne bua kumanya ne udi wa mu diku kayi. ke kuikala ne **baledi bena Kilisto**, kudi kutupesha bukokeshi bua kuikala bana ba Nzambi nansha, bu mudi bena Yuda aba baditambisha ne dina dia **ndelanganyi ya Abalahama**. Kadi, budi bujitu bua pa mutu.

Bena dikenga aba badi bamba kabidi ne « udi ne demon » (mv. 48, 52 ; fuany. shap. 7. 20 ne 10. 20). Tudi tuanyisha lutulu lua Mukelenge Yesu. Kumpala kua bipendu bionso ebi, udi ushila Tatu bua kudiangatshila butumbi buandi. Mu mushindu eu kabidi, udi tshilejelu tshietu tshinene. Bualu buetu bumue, mbua kumanya Nzambi ne kutangila ku Dî diandi (mv. 55).

Yesu udi wamba mu (mv. 58) ne : « **ndiku** ». Kabiena biunvuija anu ne « wakadiku kumpala kua Abalahama », kadi « ndi tshiendelele » (fuany. Ekesode 3. 14).

Yone 9. 1-16

Lumu luimpe lua Yone, ludi lumu luimpe ludi muntu ne muntu usamsakana ne Mukelenge : Nikodemo, mukaji muena Samaleya, Muntu muena Kaneke wa ku Beteseda... balume ne bakaji badi baya muntu ne muntu kudi Mukelenge. Yonso wakutudi, ukadi mupete tshikondo tshia **dimonanga pa nkaya** nandi anyi ?

Muntu mulela mufofo eu, udi mundidimbi wa ngikadilu wetu wa ku tshibangidilu. Bubi budi butupumbisha bua kubuela mu munya wa Nzambi. Dimona dia luendu luetu lua pa buloba ne dia mu nyuma, katshia ku tshiledibua, diakabuela mu midima. Nzambi udi ne bua kubulula mesu etu mu ngikadilu wetu, mu bukokeshi bua buakane buandi pa buloba...

Ke ku bualu bua bubu butambe bunene bua pabuabu, buakenza muntu'eu anyi bua baledi bandi, budi Nzambi mumunyoke, kadi bufofo ebu budi mushindu wa Yesu kuleja ngasa wandi. Lute luende ludiye usobakanya ne buloba, bidi tshinfuanyi tshia buntu buandi bumanyisha kudi muntu. Kadi bua kutabala bidi bikengela bua muntu'eu kowa mayi : dî (mayi), dimubuluila Kilisto bu mutumibua wa Nzambi (siloama). Mufofo udi uya **muibabuja**, ne upingana **umona**. Mpidieu, budi bualu bua bumanyishi buandi. Bena mutumba badi bamumanye badi bakema : Nyeye anyi nmukuabu ? Dikudimuna dia mutshima kadiena mua kupanga kuitabujibua nansha. Dietu petu, dikadi dimane mu moyo wetu kupatula dishintuluka didi **dimueka** ku mesu kua buonso anyi ?

Yone 9. 17-34

Muntu mulelela mufofo udi bumanyishi bunene bua bukole bua Yesu, budi butonda bafalese. Badi bakeba diambedi bua kupeta kudiye anyi kudi baledi bandi, dî kampana dia kuela mpata ku tshishima tshiandi etshi. Kadi, padibu bapangila bua kuela mpata, badi bakeba bua kupuekesha eu udi muenze tshishima etshi ne kumufuisha bundu (shap. 8. 49). « Tudi bamanye ne muntu'eu udi muntu mubi » (mv. 24), mudibu bajikula ; kutangila, kumpala Mukelenge wakamana kubakonka ne : « nganyi wenu udi umpisha bua bualu bubi » (shap. 8. 46).

Kudi dishilangana dinene pankatshi pa muntu mufofo wakondapibua ne baledi bandi. Bobo aba badi bapesha bulelela mushinga mukese, bapesha butendeledi buabu wa bungi. Kumanya Yesu bu Kilito ne kuabanyangana nende dipidibua diende, budi bualu butambe bukole, budibu kabayi mua kukumbaja nansha. Badi babenga bundu buandi. – Ne bantu bungi munyi badi babafuana lelu ! Muan'abu kena ulonda ngelelu eu wa meshi. Bafalesa kabena bamanye mua kumumusha dieyemena diende kudi wakamusungila. Wakamana kumuka ku midima kubuela mu munya ; kabiena buende yeye bualu bua ku mishiku anyi dilongesha, kadi **dikumbana**, ne dimanya dijalamé. Udi wamba ne « ndi mumanye bualu bumue ne Nakadi mufofo, ne katataka ndi mmona » (mv. 25). Tudi mua kuambana mushindu umue nende anyi ?

Yone 9. 34-41 ; 10. 1-6

Bidi bua disanka diandi budi mufofo wakondopibua wipatshibua **pa mbelu** kudi bafalesa. Bualu bua, udi uya kasambakana ne wakabengibua kumpala kuende ne udi mupatuke mu ntempelo ku ndekelu kua shap. udi mushale kunyima. Katataka, muntu'eu udi udiunda mu bulelela, ne kumanya kua **bukokeshi** bua Yesu, kadi kabidi, **Bumuntu buandi** : yeye wakajingululaye bu muprofete (mv. 17) udi « **Muana wa Nzambi** » (mv. 35-37). Babungi badi basanka bua kuikala basungidibue, kadibashala mu dipanga kumanya dia **Musungidi**. Misangu mikuabu, mbualu bua badi basuikibue ku bilele bia ntendelelu yabu ; kabayi banji kumanya **dikala dia Mukelenge** mu muaba wakalayaye (Mat. 18. 20). Badidinga ne badi bamona bimpe, bafalesa aba, badi badifofomija ku lukuna ne ku kudisua kuabu kua mu ntendelelu wabu.

Mu shap. 8. Bakapidia **dî** mu shap. wa 9. **mmudimu** wende, udibu kabayi basue. Mushindu eu, kena kabidi kena mua kuenza nabu bualu kabidi nansha. Udi ubikila ku dina dia muntu, mikoko yandi, udi uya nayi **pambelu pa lupangu**, uya kumpala kuayi bua kuyilombola. Kadi kayena kabidi mua kupambuka, kulonda muntu mukuabu udibu kabayi bamanye anyi ? O ! nansha kakese. Badi ne mushindu udi kauyi mua kufubidila wa kumanya yeye udi kumpala kuabu : **dî diandi dimanya**. Didi dimanyibue nunku kudi umue ne umue wa babadi betu anyi ?

Yone 10. 7-21

Katuenta tusangana nsumuinu mu lumu luimpe elu. Yeye udi « Dî », udi wakulamu ne tshiakuidi tshia **patoke**. Kadi mindimbi ne mifuanu idiye wakula, idi anu bua kudibulula anyi kudimanyisha kutudi ! Tangilayi bungi bua mifundu mudiye wakula ne : « **meme, ndi...** » (6. 35, 48, 51 ; 8. 12 ; 10. 7, 9, 11, 14; 11. 25; 14. 6; 15. 1, 5). Mu mv. 7 ne wa 9, udi wamba ne : « Meme ndi **mushiku wa mbelu wa mikoko** ». Bua kusungidibua, bidi bikengela **kupitshila kudiye** (fuany. Efes. 2. 18). Kadi, tudi ne bualu bua kuikala **balombodibue**. Balekedibue nkayetu, tudi tufuanangana ne mukoko, nyama udi kayi ne lungenyi udi ujimina padiye kayi ne Mulombodi (bala Yeshaya. 53. 6).

Mushilangane ne bantu ba difutu, mushilangane ne bibi ne banyenyi, Yesu udi udileja bu **mulami muimpe wa mikoko**. (mv. 11, 14). Ne udi ufila bimanyinu bibidi : tshiakumudilu, ndilekela dia muoyo wende ku disua diende bua kupikula mikoko yandi, bumanyishi bunene bua dinanga diandi buayi, ne kabidi katukapu moyo, kabingila kanene kafila ku dinanga dia Tatu kudiye (mv. 17).

Tshibidi, tshidi kumanya kudiye mumanye mikoko yende, ne mushindu udi yende kabidi mimumanye (mv. 14). Lulamatu lujalame ludi lujadika bukokeshi buandi ku tshisumbu tshia mikoko ne ku **muoyo wa muntu ne muntu wa kutudi**.

Yone 10. 22-42

Ne lukuna lonso, bena Yuda badi bakonka kabidi Mukelenge : « Biwikala udi Kilisto, utuambile bulelela » (mv. 24). Kutangila, kabiena anu ne wakamana **kubambila** patupu, (tshilejelu tang. shap. 8. 58), kadi kabidi wakamana **kubaleja** (mv. 25, 32, 37, 38). Kubangila apu, mudimu wende newikale mulaminyina anu tshisumbu tshiende tshia mikoko. Mikoko ei idi yandi, udi ne bukokeshi ku mutu kuayi, diambedi bualu bua Tatu wakamana **kumupeshayi** (mv. 29), ne pashishe bualu bua, wakay**ipikula**. Ne mv. mimpe 27, 28 idi ituambila tshidiye wenza bua mikoko yandi : udi uyipasha muoyo wa tshiendelele, udi uyilombola, ne udi muyilame mu tshisokomenu tshiandi – ne yoyi payi idi ne **ngikadilu** eu : idi **yunvua** dī diandi ne idi **imulonda**. Edi kadiena diandamuna diakane ku dinanga diende dimpe anyi ?

Bua musangu eu kabidi bena Yuda badi bakeba bua kututa Mukelenge mabue (shap. 8. 59), bamubanda ne udi upenda Nzambi. Bamuamba ne « wewe muikale muntu udi udivuija Nzambi » Mushindu eu ke wakakeba muntu, Adama wa kumudilu ne ndelanganyi yende yonso : kuikala mumue ne Nzambi. Kadi Yesu wakalonda nshila nangananga mutapuluke : « Yeye muikale bu Nzambi... » pakamuenekaye « mu tshinfuanyikiji tshia muntu, yeye wakadipuekesha » (Filp. 2. 6-8).

« Babungi bakamuitabuja aku » mv. wa 42 udi ushindika nunku (bu mu shap. 8. 30) bua kulua mikoko yandi ya disanka.

Yone 11. 1-27

Mu kanyinganyinga kabu, bana bakaji babidi ba ku Betania, bakambila Mukelenge dilomba didi mua kutuambuluisha bu tshilejelu : « Mukelenge eu udi munange udi usama » (mv. 3). Padibu bamubikila bu Mukelenge, badi bamanye **bukokeshi buende**, ne kabena bateta kumuludika tshilejelu : luaku umondape. Badi bamuambila anu bualu budi bubatonde ku mutshima. Badi bamanye kabidi **dinanga diende**, ne badivuluka.

Kadi **misangu yonso**, dinanga edi kadiena diambila Mukelenge bua kuya lukasa mu Yudaya, ne kabidi padi tshikondo tshikumbana bua kuya, meshi a kumushipa a bena Yuda Kaena amupumbisha ku dinanga edi. Kena udilekelela bu tuetu misangu ya bungu, mukokibue kudi dijinga kampanda, anyi misangu mikuabu, mupumbishibue ku ditshina dia bantu. Anu **ditumikila dia Tatu wandi**, nkayadi ke diakadi dilombola luendu luende. Katupa kipi, butumbi bua Nzambi budi butema, nangananga bualu bua Lazalo, ukadi mulala mu lukita matuku anayi dituku didi Yesu ulua ku Betania. Misangu mikuabu tutu tudisangana pabuipi ne badi mu nzubu wa madilu. Ne tutu tunvua ne, nansha luse luetu luikale lunene mushindu kayi, kaluena mua kuenza bualu nansha bumue (bu lua bena Yuda mu mv. 19). Kadi bionso bidi bishintuluka padi mesu atangila eu udi « **dibisha ne muoyo** ». Nunku tudi tukumbaja mushinga onso wa bintu bia tshiendelele.

Yone 11. 28-44

Mata udi umanya ne, Mua ‘abu wa bakaji udi ukumbana kumutambe yeye bua kunvua menji a Mukelenge. Udi umubikila. Kadi yeye pende udi mua kuamba anu ne : « Mukelenge bu wewe muikaleku... » (mv. 32 ; fuany. 21). Udi mumanye, bu babungi mu madilu abu, anu bua kutangila ku nyima. Yesu, mumane kuitabuja bua kuya, badi bamulombola ku muaba. Ne tudi tumona udi udila muadi ku lukita, Kakadi mumanye tshiakadiye ne bualu bua kuenza anyi ? Bulelela, Kadi kumpala kua tshinyangu tshia lufu ne tshia bukokeshi bualu budi butshinyisha muntu, wa tshijila Muana wa Nzambi udi ukuatshibua ne kanyinganyinga, ne ditshina ne dipampakana (tangila diunvuija). Eyo, mutshimunyi wa lufu udi eku. Kadi bua butumbi bua Nzambi kumueneka patoke kudi bisumbu bia bantu bakadiku, balua kuikala bamanyishi, bidi bikengela ngikakadilu wa dinyanguka wa Lazalo, amueneshibue bulelela (mv. 39), ne kabidi Mukelenge pende adianjile kupitshila ku disakidila, apingaje bukokeshi buende buakadiye wenza nabu malu kudi wakamutuma (mv. 41, 42). Pashishe ku diyi diandi dikole dia bukokeshi buende, didi dibisha mu lukita mufue mujingila bilulu ku mutu tô ne ku makasa... Ndituishibua kayi kudi buonso bakadiku !

Kadi kutudi petu, tulame mulayi udi Mukelenge wambila Mata : « **Biwitabuja, neumone...** » – Misangu mikuabu ke tshiudi nangananga utekemena nansha, kadi udi kabidi utekemena – « **butumbi bua Nzambi** » (mv. 4, 40).

Yone 11. 45-57

Nzambi udi wandamuna Muanende, ke anu ku dibisha dia Lazalo ku lufu, kadi kabidi ku difikisha dia bonso bakamona bualu ebu ku dikudimuna diabu dia mitshima kumuitabuja (mv. 42 ndekelu ; mv. 45). Kadi tshisha etshi tshinene tshipite bionso bidi lumu elu luimpe lufunde, ne tshia ndekelu kumpala kua dibika diandi nkayandi dia ku bafue, tshiotshio tshine ke tshidi tshifikisha lufu uende, bualu bua « kubangishila dituku adi », bakabanga kumuelela tshifufu bua kumukuata, ne tshidi tshika ne dimukuata (mv. 53). Mushindu eu, bena Yuda badi bandamuna ku lukonko luakakonka Mukelenge (shap. 10. 32).

Bakuidi badi bashima kutshina ku mesu ne mu dilonda dia Yesu, bantu kabalu kutabuluja bena Lomo ne tshinyangu tshiabu. Kadi, kabayi bamanya ne, anu dipidia diabu dia Mukelenge edi ke dialua kuikala bidimu makumi anayi, tshiena bualu tshia dibutudibua dia Ntempelo (Yelushalem), ne dia tshisamba tshiabu kudi bena Lomo (mv. 48). Nzambi udi wenzeja bua mei a tshiprofete a Kayafa atambe kupita menji a muntu'eu mubi ne mushipianganayi. Yesu neateke muoyo wende bua tshisamba (bualu bua Isalele neapingajibue mu malanda ende matuku adi alua kumpala), kadi kabidi, bua kusangisha mu **muntu umue** bana ba Nzambi batangalake mu buloba bujima (mv.52). Satana unyenga ne **utangalaja** (fuany. shap. 10. 12), kadi Yesu ku mudimu wende udi usangisha apa pa buloba bantu buonso badi benza diku dia bana ba Nzambi.

Yone 12.1-19

Mu mifundu idi mu mvesa (1-3), tudi ne mifuanu mishilangane ya **dikukuila** : kuikala kua Mukelenge munkatshi mua bantu bende, bobumue, bumanyishi, mudimu mpuangane, ditumbisha. Apa kabena badia bidia bia disanka bua Lazalo nansha : **Yesu** udi tshiena bualu tshia kudisangisha eku : « **bakamulambishila** bidia bia butuku ». Dina dimue didibu bapesha **Lazalo** bua kuikalaye nende ku mesa, didi dia **mufue** wakapeta muoyo mupiamupia (bu mudibi kabidi bua bapikudibue buonso). Muntu'eu kena wamba nansha anyi wenza bualu, udi aku tshianana, muikale ne muoyo, kuikala kuende muaba eu kudi anu bua kumanyisha bantu buonso bualu buakamuenzela Mukelenge. **Mâta** wakadi ubakuatshiala mudimu, ne apa mudimu wende apa pa muaba ne diba diawu (bisilangane ne mu Luka 10. 40), **Maliya**, kundekelu udi umuela mananashi a « mushinga mutambe bukole » kabidi ne ku mutshima wa Mukelenge ne adi ûja nzubu ne mupuya, mundidimbi wa **dikukuila** dienza mu tshisumbu kudi bapikudibue banyishi ba mudimu wandi. Udi kayi muitabuje udi anu ne dipetu ku disakidila dia mushindu eu, muinshi muinshi, mbualu bua udi ukukuila nzambi mukuabu : **biuma** (mv. 6).

Mv. 10 udi uleja Lazalo mububakaja kudi Yesu bu tshintu tshia lukinu tshia bantu.

Pashishe tudi tumona dibuela dinene dia Mukelenge wa Isalele mu musoko wende wa Yelushalema, mudianjla kudi lumu butumbi bua tshitupa tshipi bukamupeshabu bualu bua tshishima tshiakenzaye.

Yone 12. 20-36

Bakasanga mu majambu makulukulu a mu Ejipitu, blé mukulukulu wa bidimu bia bungi, wakatshidi ne bukole bua kutoloka. Kutangila, nansha bikondo bia bungi biakapita, ne nansha wakadi mulamibue mu milondo mimpe ya dîma, ntete ei kayakadi mimanye mua kuvulangana. Bua miepu mikuabu kumueneka miambule maminu makuabu a mushindu umue, biakadi bikengela bua maminu aa edibue **mu buloba**, ne ajika. Ke mufuanu udi Yesu wangata bua kuakula bua lufu luandi. Dijinga dia kumumona, diakadi nadi bena Gelika, diakatuma meshi ende ku tshipeta tshia mudimu wandi wa pa **mutshi mutshiamakane** : disanka dia ba bisamba bia bende bonso ku bukokeshi bua buloba bujima bua **Muana wa Muntu** ; mamuma a bungi (mv. 24 ndekelu) ; tshilumbuluidi tshia Satana (mv. 31). Kadi makenga onso adi **diba edi** dimutekele, adi apita ku mutshima wandi muakane. Udi ukudimuka utangila kudi Nzambi, udi umuandamuna mu diulu ku mulayi wa dibishibua (mv. 28).

Bua bena Yuda, diakadi diba dia butuku buamba kuila. **Munya** wakadi uya ujimina, mu kubuela kua diba : Yesu wakadi ushilangana n'abo (mv. 35 ; Yelem. 13. 16). Dituku dia ngasa didiku lelu didi dienda diya padi. Tshikondo netshilue, tshikalaku kakuyi diba dia kuitabuja nansha (fuany. mv. 40). Bua Yesu, « katataka » udi ne mushinga nyeu. (Mv. 27, 31). Buetu tuetu **katataka** udi tshikondo tshia tuetu kumuitabuja.

Yone 12. 37-50

Shap. wa 12 udi ujikija tshitupa tshinene tshia bitupa bidi nabi lumu'elu luimpe. kubanga mu shap. 13, Mukelenge udi ubanga kuambila anu bayidi bandi. Ne tudi ne mei andi a kunshikidilu kudi **tshisamba**. Kubangila apa, tshisamba etshi netshikoleshe mutshima. Bilondeshele mei a tshiprofete a Yeshaya. Mv. 11 wa shap. 1 udi upeta dikumbana : wakalua kudi bantu bandi (mu Isalele), ne bantu bandi mene kabakamuitabuja. Kadi mv. udi ulonda, udi biende udijadika. Bakuabu bakamuitabuja, nunku bakapeta bukokeshi bua kubikidibua bu bana ba Nzambi. Nansha ba munkatshi mua bamfumu, babungi bakitabuja mu dina diandi kadi kabayi bamanye mua kufila bumanyishi bua ditabuja diabu. Mbua tshinyi bakapanga nunku ? ne diandamuna apa : « bakasua butumbi bua bantu, kutamba butumbi bua Nzambi ». Tuetu petu badi bapanga mene mene dikima dia kumanyisha ditabuja dietu, tudikonke ne kabiena misangu mikuabu bua kabingila kamue aka.

Bua musangu wa ndekelu, Yesu udi ujadika patoke ne bikole ne mudimu wende wakadi wa tshijila. Yeye udi **Mutumibue wa Nzambi**, muikale puopamue tshinfuanyikiji tshiakane tshia Tatu (mv. 44, 49 ; Ebel. 1. 3). Kakuena dî diende dimue, didi dipanga kuikala tshiakuidi tshipuangane tshia meshi a bu nzambi. Tuyile tshilejelu etshi tshimpe, ne ku luetu luseke, tutambe kuyila kudiye **tshitudi** ne bua kuamba ne **mushindu kayi** utudi ne bua kuakula (mv. 49).

Yone 13.1-20

Bua mutshima wa Mukelenge, lufu luende luakadi lunvuija ku mutshima wende diambedi « kumuka pa buloba kuya kudi Tatu » (mv. 1 ; fuany. 16. 28). Kadi wakadi ushiya bakadiye munange pa buloba ebu budi buwule ntente ne dinyanguka ne butomboke. Ne, bu mudi muena luendu udi uya mu nshila, makasa ende adi akuatshibua ne lupuishi, bena kuitabuja nansha bamane koweshibua anyi kulengejibua ku « mubidi mujima » ku mashi a ku mutshi mutshiamakane (mv. 10 ; Buak. 1. 5 ndekelu) badi ku dilamakajibua diabu ne bubu, bakoyeka mu meshi, mu diakula, ne mu bienzedi. Kadi Mukelenge mupuangane wakamana kulongolola tshipeta ku bukoya bua nunku, bualu bua udi ne tshitabela ku ngikadilu wa tshijila mu luendu lua bantu bandi. Muakuidi mutambe bunene, udi wowesha makasa abu, mbuena kuamba ne udi ubalengeja bua kubafikisha ku **kudilumbuluisha** nkayabu misangu yonso kupitshila ku munya wa (dî) didiye wenzeja ku mutshima wabu (Efes. 5. 26 ; Ebel. 10. 22).

E mbimpe ! mudimu eu wa dinanga, tudi bietu ne bualu bua kuwenza muntu ne muntu bua bakuabu. Mu kudipuekesha, tupueka ku makasa abu, tudi ne bua kuleja bana betu kupitshila mu Dî dia Nzambi muaba wakakulukilabu, anyi njiwu kayi idi kumpala kuabu (Galat. 6. 1). Mulunda munanga, Mukelenge kena wamba ne : nudi ne disanka binu**amanya** malu a, kadi udi wamba ne, nuenu baamanye « nudi ne disanka **binuaenza** » (mv. 17).

Yone 13. 21-38

« **Muyidi wakadi Yesu munange** », edi ke dina didi Yone wangata mu lumu luimpe luandi. Udi mumanye dinanga dia Mukelenge bua bantu bandi (mv. 1), wakadi mudimanye **nkayende** kabidi bu tshintu tshia dinang' edi. Ne misangu yonso wakadi umona dinangedi pabuipi ne mutshima wa Yesu, muaba wa muyuki mutamba kushemakana wakadi uteta dinang'edi. Kadi mbualu busokoka bunene budi Mukelenge usokola apa. Udi usokolola Yudasa muena mpala ibidi, wakadi mudianjile kumumanya kubanga kutshibangidilu (shap. 6. 64). Satana udi ubuela mumutshima wa muntu'eu bualu bua mutshima wende wakadi mulungolola bua abuele ne udi uya mu butuku bua kuangata mpidieu difutu dia bubi buandi. Bua musangu eu kabidi Mukelenge udi wakula bua **mutshi mutshiamakane** wende, kualua butumbi buende kutema mu bundu buawu (mv. 31), ne bua **dibika diandi** ku diodi Nzambi neatumbishe eu udi mumutumbishe bimpe. Kadi kubanga apa, mushindu kayi udibu bamanya bayidi bandi, bualu bua kakuikala n'abo kabidi mu mubidi'eu nansha. Ku tshimanyishilu tshilelela : **disuangana** diabu muntu ne muntu (mv. 35). Etshi ke tshidi petu tshimanyishilu tshietu anyi ? Lukonko ludi lumanye mua kuakula mu mitshima yetu !

Bishilangana ne Yone wakadi ne mutshima muteka ku dinanga dia Mukelenge bua bualu buandi, Petele yeye udi utumbisha didifila **diandi nkayandi...** kayi udimuka ku didimusha dia Mukelenge !

Yone 14. 1-14

Mu shap. 13, tuakushiya mushindu kayi udi Mukelenge ulongolola bayidi bandi bua kuikalabu nandi mu buobumue kubanga pa bulob'apa (mv. 8). Udi uya katataka bua **kubalongoluela muaba** mu nzubu wa Tatu wandi. Bidi bikengela bua muand'eu adianjile kumpala kuabu, tshilejelu bu mushindu utu muena nzubu wangata bulongolodi bua kufika kumpala kua diba kua babikidibue bandi kabayi banji kufika. Mukanda wa Nzambi udi utupesha diuvuija dikese bua diulu. Kadi tshidi tshiez'amu muaba wa disanka, **ndikala kumpala kua Mukelenge**. Ne yeye pende bua diende disanka udi ukeba **bantu bandi bikale** kudiye nende.

Yesu udi nshila umuepele wa kuya kudi **Tatu**. Udi **bulelela**, udi **muoyo**. Kakalekela musangu nansha umue bua kubulula Tatu mu dî, ne mu bienzedi, kabidi, mushindu kayi udi dipanga dia kumanya Tatu wandi dia bayidi bandi dimupesha kanyinganyinga ! Kadi kena petu mua kutuambila misangu mikuabu ne : tshikondo bule kayi tshiudi munvue bakula bua dina dianyi, tshiudi ubala Dî dianyi, mmunyi mûdi kuyi mummanyane bimpe ?

Mukelenge udi ubalaya ne : « tshionso tshinualomba mu dina dianyi, nenuenzeletshi » (mv. 13). « **mu dina dianyi** », katshiena tshilele tshia patupu nansha, bidi biunvuija ne dilomba dietu didi dikumbanangana ne disua diende. Disambila dietu didi difuanangana mushindu eu ne dia Yesu, ne udi nangananga ne bua kuandamuna. Ke bualu bua udi anu mutunanga, kadi bualu bua, diambedi butumbi bua Tatu budi ne mushinga. Kudi mua kuikala kabingila kakuabu katambe buimpe anyi ?

Yone 14. 15-31

Yesu udi pabuipi ne kushiya bayidi bandi, kadi kakubashiya bana ba nshiye nansha. Neabatumine Muntu mukuabu wa buNzambi bua kubasamba, kubakankamika ne kubakuatshisha (mv. 16 ; tangila diunvuija). Udi **Nyuma Muimpe** wikala ke anu **ne** bena kuitabuja, kadi wikala **munda muabu** ubalongesha (mv. 26). Mukelenge udi umubikila ne : « musambi **mukuabu** » bualu hua yeye udi ushala musambi wa mudiulu, bu muakuidi kumpala kua Tatu (1 Yone 2. 1).

Yesu udi upesha bayidi bandi kabidi **milayi** mikuabu isatu : Muoyo **mupia-mupia**, mupatukile ku wende (mv. 19), muaba wa pa buawu mu dinanga dia Muana – ne Tatu – bua muntu yonso udi uleja dinanga diende ku dilama dia meyi ende (mv. 21, 23). Pashishe **ditalala diandi** (mv. 27). Mushindu kayi bulelela udiye ufila diodi edi ke « bu mudi ba pa buloba bafila » ! Aba badi bafila bikese bangata bia bungu, badi batshimbakaja ne babajimija lungenyi, benza nunku bu buanga budi buladika bua kushima bua tshitupa tshipi kanyinganyinga ne dilubakana dia mutshima ; kadi bidi anu **mundidimbi wa ditalala**. Edi didi Yesu ufila, didi dikuatshisha mutshima bimpe ne didi dia tshiendelele.

Kundekelu, Mukelenge udi unvuija bayidi bandi ne, dinanga dilelela bua bualu buandi, kadiakadi mua kukeba bua kumulama pa buloba bua bualu buabu nkayabu nansha, kadi bua kusanka bua disanka diandi (mv. 28).

Yone 15. 1-15

Nansha mudimu onso wakenza Nzambi bu mulami muimpe wa budimi, Isalele mene wakashala anu mutshi wa nfigi udi kauyi ukuama mamuma (Mis. 80. 8, 9 ; Yesh. 5. 2). Mu dishilanga, Yesu udi udiamba bu **monji mulelela** udi ukuama mamuma kupitshila kudi bayidi bandi. Kadi mushinduumue ke matamba onso adi akuama mamuma, nansha bikalawu ku mutshi umue, Mukelenge udi ufila ditapuluka pa nkatshi pa buonso badi badiamba ne tudi bamumamanye bilondeshele mudibu bakuamisha mamuma « ke mamuma... dimuma... mamuma a bungi » (mv. 2)... ne « **mamuma** abungi » (mv. 5). Buakufuanangana ne matamba aa a ku ndekelu, bidi bikengela kukumbaja malu manene abidi :

– **kuikala munda muende**, mushindu umue udi ditamba dishala **dilamate** ku muji udi udidisha

– ne bualu bukuabu **yeye munda muetu** : bu mudi ditamba edi didilekelela bua dioweshibue ne madimbu adi muoyo wa mutshi. Ku luseke lukuabu, katupu muoyo ne bikala Tatu « **utulengeja** » minga misangu mu mushindu udi uvuija dikenga ku mutshima wetu, mbualu bua udi musue bua tuetu tukuame mamuma **a bungi** (mv. 2).

Kadi tukebe bua bipeta bikuabu bimpe bipatuke ku **buobumue ebu ! Dimanya dia disua dia Nzambi**, ne pashishe ditabuja dia kulomba kuetu, bualu bua katuena basue tshintu tshikuabu nansha anu tshidiye nkayende mujinge (mv. 7) ; **disanka** (mv. 11), kundekelu **dianyishibua** ditambe bunene dia udi witabuja bua kutubikila ne **balunda bandi** (mv. 14).

Yone 15. 16-27

Bikala milombo yetu idi ne kabingila **ka mamuma** bua Nzambi, neikale mitabujibue (mv. 16). Kadi mamuma aa adi amueneka ku tshinyi ? Nangananga mu **dinangangana** dia bapikudibue bonso **bamue ne bakuabu** ne mu dimueneka dia **malu makuabu mashilashilangane**. Pashishe Mukelenge udi ukumbaja dî ne : ndi nuambila malu aa... bu bua kuleja midimu yonso idi ifuma ku dinanga. Udi musangu muisatu udiye wakula ne meyi aa « mukeshi mupia mupia », bualu bua utamba kûpesha mushinga (mv. 17 ; tangila mv. 12 ne shap. 13. 34). Padi dinangangana kadiyi munkatshi mua bena diku, kabuena bualu bua kanyinganyinga kakole ne budi kabuyi bukumbana anyi ? Nangananga mu diku dia bana ba Nzambi. Kadi bua lukuna lua ba pa buloba kudi bena kuitabuja (badibu batangila luendu luabu lupisha luabu), budi bualu bulelela, tudi ne bualu bua kuluindila kudibu – anu bikala ba pa buloba basangane bualu buabu bua kunanga munda muetu – kadi nunku, ke bualu budi butambe kuikala tshilejelu tshibi.

Mukelenge udi wambulula ne : « Mupika kena mutambe mfumu wandi » (mv. 20). Mu shap. 13. 16 biakadi mu bualu bua **mudimu**. Apa bidi mu **makenga**.

Nunku **dina dia Yesu** « ditidi tubikila » didi ku lunga luseke, kabingila ka lukuna lua ba pa buloba kutudi (mv. 21), luseke lukuabu bua Tatu andamune ku milombo yetu (mv. 16 ndekelu).

Yone 16. 1-18

Bu Mukelenge kayi muambe, tuakadi muakupeta lutatu bua kumona diya diende bu « **buipe** » bua bayidi. Bidi mushind’eu mu malu mashilangane atudi katuyi tunvua, ne adi atubungamija katataka, kutangila, adi bua buetu (mv. 6, 7). Nyuma Muimpe mutuma mu diulu kudi Yesu, nealue kulombola bena kuitabuja mu bulelela buonso (mv. 13). Tuamonyi ne mu shap. 14-16 Mukelenge udi ujadika **bulombodi bua Nyuma** ¹ ku difunda dia bitupa bionso bia Dipungila dipia-dipia : **Lumu Luimpe** : yeye « neanuvuluije mei onso anakunuambila » (shap. 14. 26) ; **Bienzedi** : « yeye neangambe » (shap. 15. 26 ndekelu ne 27) ; **mikanda mifunda kudi bapostolo** : « neanuyishe malu onso » ; kundekelu, **Buakabuluibua** : « neanuambile malu alualua » (mv. 13). Kadi **kuikala kua Nyuma apa pa buloba**, kudi kabidi ne bualu bunene kudi **bantu ba pa buloba**, bua kubaleja dipila diabu ku bupidia buabu kudi Kilisto (mv. 8-11).

Ku makonka abu (mv. 17, 18), bayidi badi baleja mushindu kayi udibu kabayi bakumbana diba edi bua kuitabuja mei a Mulongeshi wabu (mv. 12). Lelu kabidi

Nyuma udiku, udi **utumbisha Yesu**, utuambila bionso bia kudiye. Buetu tuetu, tumutumbishe ku ditabuja ne ku dilama dia mabuluiba aa.

1. Bumanyishi bua Nyuma Muimpe : Inspiration.

Yone 16. 19-33

Bayidi badi bapeta katataka kanyinganyinga ka ditapuluka. Kadi Yesu udi udianjila kubasamba ku dibambila bua disanka didi dibindile pamumonabo kunyima kua dibika diandi (mv. 20. 20). Bena kuitabuja badi ne bualu kayi bua kusanka : **ditekemena** dia dipingana dia Mukelenge (fuany. 22) ; **ditumikila** ku mikeshi yandi (shap. 15. 10, 11-tukadi bamanye disanka edi didi ditumikila dia mushindu eu ditupesha anyi ?) ; **lulamatu** ne diandamuna dia ku milombu yetu (shap. 16. 24) ; **mabuluibua** a Mukelenge mu Dî diandi (shap. 17. 13) ; **buobumue** ne Tatu ne Muana (1 Yone 1. 3, 4) ; bionso ebi ke mushimi munene wa « **disanka dikumbane** ».

Bua tshinyi Yesu kena musue kupanga kuambila bayidi bandi ne, nealombe kudi Tatu bua bualu buabu (mv. 26), Kutangila kulomba eku nekuikale tshiena bualu tshiandi tshia shapita mujime udi ulonda ? Bualu bua kayi ne kipatshila ka kukeba dinanga dia bayidi kudiye nkayende, disua diende ndia kubabueja mu **malanda mashemakane** ne Tatu.

Mukelenge kena ulaya bantu bandi muoyo anyi nsombelu udi kayi ne ntatu nansha, kabena bikala ne ditalala kudi badi babanyunguluke, kadi nebikale nadi munda muabu. **Udi ujikija ne : nukoleshe mitshima yenu.** Muena lukuna wetu buonso buloba, udi ne bukole, kadi meme nakumupita bukole.

Ne anu ku ditabuja mu butshimunyi buandi, mutuamutshimuna tuetu kabidi (1 Yone 5. 4).

Yone 17. 1-13

Mumane kuambila bayidi bandi bananaga mei ende a kulayangana, Yesu udi utangila mpidieu kudi **Tatu wandi**. Yeye utu kayi muanji kulomba tshintu bua bualu buandi nkayandi udi ulomba **butumbi**. Bualu bua bidi kipatshia ka butumbi **bua Nzambi**, « Tatu wa buakane » (mv. 25), bua kumunemeka pa kumutumbisha Muana wa ditumikila.

Bu mutumibue wa lulamatu, Yesu udi ufila mulubu wa mudimu wende mukumbaja pa buloba (mv. 4). Lumue luseke lua ku biena bualu bia mudimu'eu, luakadi lua kuakula **bua Tatu kudi bantu bandi** (mv. 6, 26). Katataka udi wakula bua bantu **bandi kudi Tatu** bua kubafila kudiye, bualu bua yeye ukadi ubashiya. Ne mei ende adi alenga bikole, udi wamba ne : « **bakulama dî diebe...** (buena kuamba ne : badi ne dinanga bua bualu buanyi – shap. 14. 23) bakuitabuja ne wewe wakuntuma », kadi tudi bamanye mushindu kayi wakadi ditabuja dia bayidi bandi ditekete (mv. 6 ku 8 ; fuany. shap. 14. 9).

Kutangila Mukelenge udi utungunuka ne mei aa ne « **bua bobo badi bebe²** » (mv. 9) mushindu kayi wabalekelayi ?

« Ndi ntumbishibua munda muabu », ukumbaja nunku ku mutshinga udi nau Tatu bua butumbi bua Muana.

Ku ndelelu, udi wakula bua tshikondo tshikole tshia bapikudibue bandi, badi mu buloba bubi ne badi batetshibua bua ditabuja, buloba nkayandi bukiye mutambe kumanya bimbe. Eyo, mu ngikadilu eu wa muakuidi mpuangane, ke mudi Yesu wakuila bayidi bandi... ne lelu buetu tuetu.

2. Bobo badi « bebe » utudi bela mu dikudimuna udi bilondeshele diakula dia Mukelenge mu mukanda wa français, kadi mu mukanda wa tshiluba nenusanga bakule ne, bobo badi « banyi ».

Yone 17. 14-26

Bena kuitabuja kabena bumushibue **pa buloba** (mv. 15), kadi badi batumibuemu mene kudi Mukelenge (mv. 18) bua kukumbaja mudimu udiye mubapeshe bua kuenza (fuany. mv. 4). Kadi bobo, **kabena ba pa buloba** bu muakadi Yesu kayi wa pa buloba. Badi bu bengi, babikidibue bua kukuatshila Mukelenge wabu mudimu mu buloba bua lukuna. Kadi shap. eu wa mushinga mukole udi utuleja bena kuitabuja kabayi bapuibue muoyo, badi batuadibua ku nkuasa wa wa ngasa kudi « Muakuidi mutambe bunene » (fuany. Ebel. 4. 14-16).

Tunvue tshidiye ulomba kudi Tatu bua bualu buabu : « **bua ubasungile kudi bubi** », badi mu njiu bu mudibu pa buloba ebu (mv. 15).

« **Ubajidile kudi bulelela** », kudi kutekibua kua ku luseke kua badi batumikila Dî. – « **bua buonso buabo bikale bamue...** » : dijinga dia muoyo wende didi ditutuisha, patudi tuela meshi a ditapuluka didi munkatshi mua bena kilisto.

Ku ndekelu : « **bua kundi ngikala, nuikaleku kabidi...** » (mv. 24). Aba badi kabayi ba pa buloba, kabakushala pa buloba nansha. Muaba wabu wa tshiendelele udi ne Yesu bua kumona butumbi buandi. Bu mudi Mukelenge wamba ne « **Ndimusue...** » bualu bua dikala dia bantu bandi mu diulu nandi bamanyisha bipeta bionso bia mudimu wandi, kudi kukumbaja butumbi buandi ne bua Tatu.

Yone 18. 1-11

Kunyima kua « **butumbi buwakumpa** » (shap. 17. 22), kudi kulua « **lupanza** luakumpa » (mv. 11). Mu dikokela dinene, Yesu udi wangata malu onso aa, ebu ne bukuabu ku tshianza tshia Tatu wandi. Kadi bilondeshele ne ngikadilu wa lumu'elu luimpe, katuena apa ne « Kanyinganyinga ka nvita » (Luka 22. 44). Mu meshi a Muana mutumikidi, mudimu udi mumane kujikijibua (shap. 17. 4).

Yudasa mutungidi, udi mumanye muaba kayi wa kulombola tshisumbu tshia masalayi adi alua kukuata Mukelenge. Bualu bua udi muaba wakadi Mukelenge uyapu misangu ya bungi usambakana ne bantu disambakana dia disanka ne dimpe, divua yeye Yudasa usanganyibuamu pende.

Yeye udibu babikila ne dipetu « Yesu muena Nazaleta » kena muntu mukuabu, udi Muana wa Nzambi. Mu dimanya dijilame dia malu onso adi alua kumpala kuende, Yesu udi uya mutangile kumpala kua tshisumbu'etshi tshia bena lukuna bandi. Ne udi ufila tshimanyishilu tshia bukole buandi bunene, buakadibu mua kumumanya bilondeshele (Mis. 27. 2) : ku dî dimue udi uponesha bena lukuna bandi bonso panshi. Kadi tshidi meshi a mutshima wende pa diba edi dikole bua bualu buandi adi tshinyi ? Kabidi musangu'eu, ne misangu yonso meshi ende adi ela anu bua bayidi bandi bananga. « Lekelayi aba baye » mudi Mukelenge wambila aba bakalua bua kumukuata. Tô ne mu tshikondo tshia ndekelu, Mulami muimpe neamanye mua kulama mikoko yandi. Katataka, diba diakamana kulua bua kulekelaye muoyo wende bua bualu buayi (shap. 10. 11).

Yone 18. 12-27

Pakadiye « musombe aku » ne « ota kapia » **ne** bakadi bakuate ne basuika Mukelenge wende, Petelo ku tshienzedi etshi wakamana kumuvila. Kudisunguila munkatshi mua bisumbu bia bantu ba pa buloba bakapopela Mukelenge ku mutshi mutshiamakane, ne kuabanyangana nabu masanka abu, kudi kutufikisha mu mushindu onso ku difuisha Mukelenge bundu. Bualu bua katuena mua kutekemena ne netuikale **bakubibue** (bu diandamuna ku kulomba kuende kua mu shap. 17. 15-17), bituikala katuyi tukumbaja **ditapuluka** didiye wakula mu mvesa yoyo imue (shap. 17. 16). Ku dipanga diende dia lulamatu, Petelo udi unyema ku bundu ne ku dikengeshibua. Udi ulua bu udi « mutambe Muyishi wandi ku bunene », udi yeye usambakana kudi bantu ne lukinu lunene, puopamue ne dipetu ! (shap. 15. 20). Ku dikonka dia lubombo dia Muakuidi munene, Yesu kena ne bualu bua kuandamuna nansha. Wakamana kufila patoke bumanyishi buende. Budi bualu bua balumbuluishi aba katataka bua kufilabu bujadiki bua bubu... ne badi mua kukumbana !

Lumu'elu luimpe ludi lutamba kuakula kupita mikuabu isatu, bua **bunene** ne **butumbi** bua Muana wa Nzambi. Nansha dimukengesha didiye ne bualu bua kuitabuja, udi ukokesha malu onso aa bu muntu « **wakadifila nkayende** kudi Nzambi » bu mulambu wa dipembu dimpe (Efes. 5. 2).

Yone 18. 28-40

Padibu baya ne Mukelenge kumpala kua ngounena wa bena Lomo, Bena Yuda badi batamba kudilama bua kabakuatshibu ne bukoya... kadi bikala bateka bujitu bukuabu ku kondo kabu ka mutshima ku bualu butambe bubi butu kabuyi buanji kuenzeka !

Mu tshilejelu, mupostolo Paulo, udi upesha Timote « dijikula dimpe » dia Kilisto kumpala kua Pontio Pilato (1 Tim. 6. 13). Nansha biakadi bimulelela lutatu, Mukelenge udi witabuja **bukelenge buende**, ujadika puopamue ne bukelenge buende **kabuena bua pa buloba apa nansha**. Mv. eu wa 36, wakadi mua kubuluila patoke buonso ba pa buloba apa badi badienzeja ku bukole, bua kujadika bukelenge bua Nzambi apa **pa buloba. Dilongolola** dilondangane **dia buloba**, bua Mukelenge kukokeshu, didi'anu ngelelu wa meshi wa patutu wa meshi. Bikalaye yeye kakavuija dilongolola edi, kabiena ku mitshima mikole bua kuela meshi a kufikila ku dilongolola edi ne kukumbaja bimpe kumutamba yeye anyi ?

« Bulelela ntshinyi ? » mudi Pilato ukonka. Kadi kena windila diandamuna nansha. Udi ufuanangana ne bantu ba bungu badi lukonko elu kaluyi ne mushinga kudibu... bualu bua badi bamona bikole bua kutuangaja muoyo wabu ne diandamuna didibu mua kubapesha. **Bulelela** buakadi kumpala kua Pilato mu bumuntu bua **Yesu** (shap. 14. 6). Udi upanga kukumbaja bujitu buandi, mu dikeba dia kulekela muena lukanu bua kupita kua Yepowa (anyi Pasaka). Ne dî dimue, pa muaba wende bena Yuda badi balomba dilekela dia Balaba munyenyi.

Yone 19. 1-16

Bua kumuseka, basalayi badi baluatshika Yesu tshilulu tshikunzubila ne tshifulu tshia meba. Ne mushindu'eu ke udi Pilato witabuja bua kumupatula kudi bisumbu bia bantu : « tangilayi muntu ³ ».

Bakuidi banene bakandamuna ne mbila mikole ne lonji ne umushipe ku mutshi mutshiamakane, umushipe ku mutshi mutshiamakane. Badi bapatula bualu bua kumubanda n'abo : udi upenda Nzambi ; udi udienza bu Muana wa Nzambi. Kadi ebi kabidi bidi bitamba kulubakaja ngouvena. Ken'anu Mukelenge, kadi Nzambi udi kumpala kuende (mv. 7, 8). Bua kupeta bujadiki udi usamuna bukokeshi buandi, kadi Yesu udi ubuteka pa muaba wabu udi ubukumbanyina. Mulumbuluishi eu mubi, udi uyila katataka bua musangu wa kumudilu, ku bukokeshi kayi budi bumuteke : ke ku bua Kaisa bu muakadiye wela meshi, kadi wakatekibua ku bukokeshi bua « mu **diulu** » (mv. 11 ; Lomo 13. 1). Mumane kupangila bualu bua kukuata nabu udibu balue nende ku tshilumbuluidi kumpala kuende, muntu mene wa pa buende, muikale ulubakana mu menji bua bualu buende, udi ukeba bua kumulekela, Kadi bena Yuda kabena basue kumunvua mu mei aa, ne badi ne meyi matue a ndekelu : « biwalekela muntu eu, kuena mulunda wa Kaisa ». Nunku ! nansha bikalaye mumane kudimushibua (mv. 11), ngouvena kena ukeba bua kusankisha Nzambi, kadi udi ukeba bua kusankisha bantu. Utshina nunku meshi mapiamapia a bena Yuda, ne disamina dia mfumuende ne dimanya dionso, udi ufila mu bianza biabu muntu udi kayi ne tshilumbu.

3. Tangilayi muntu : mu mukanda wa tshiluba kawena wakula nunku nansha, kadi tudi bakudimune mushindu udibu bafunda mu mukanda wa français.

Yone 19. 17-30

Yeye mu matuku makese wakabuela ne butumbi mu Yelushalema udi ulupukamu katataka « mutuale mutshi wandi mutshiamakane ». Dishilangana dimu'edi, didi dimueneka mene ku mifundu idi Pilato uteka ku mutshi mutshiamakane : « **Mukelenge wa bena Yuda** » udi « **Yesu muena Nazelete** ». Udi mupopela pa mutshi mutshiamakane, munkatshi mua « bakuabu babidi » muteka mu mulonga umue ne bantu babi. Lumu'elu luimpe misangu yonso, kaluena lutuleja bipendu biandi bia kudi bantu (Mat. 27. 39), nansha meba a kulekedibua kuende kudi Nzambi. Bionso apa, bidi anu ditalala, dinanga ne ditumikila kudi Nzambi. Mv. 25, udi utela mena a bakaji bakadi ne Mukelenge. Ne Yesu udi ufila mamu'ende mu bianza bia muyidi udiye mumanye dinanga diende.

Kadi Tutangile mushindu kayi udi malu onso apita anu bilondeshele mudi mifundu : kuabanyangana kua bilulu (mv. 24), kunua kua vinega wakapabu Musungidi (mv. 28 ; tang. kabidi mv. 36, 37). Pa dib'adi yeye nkayende udi ukumbaja bualu buende buimpe bua ditumikila diandi dia budisuile : udi uteka muoyo wende (shap. 10. 18). Ne bikala muntu wela kabidi menji a **kukumbaja** bualu bukuabu bua lupandu luandi, anji kuteleja mei a kunshikidilu a Musungidi pa kufua kuende : « **bionso bia kumbanyi** ». (Mu tshiena gelika : muaku umuepele TETELESTEÏ, wakadibu bafunda kuinshi kua facture wa kusumba nende tshintu udi mujike dibanza (kuetu kuneku : A PAYE anyi CASH). Dibanza dietu dinene kudi Nzambi didi difutshibue tshiendelele.

Yone 19. 31-42

Pakaluabu bua kutshibula bibelu bia bakadi bapopela ku mutshi mutshiamakane, tupalai tudi tusangana ne bua Yesu, kabiena kabidi ne dikuatshisha bua kumutshibula bibelu nansha, bualu bua ukadi mumane kufua. Bua kudi munyengi wakakudimuna mutshima kuitabuja Mukelenge Yesu bu Musungidi wende, ku tshikisu tshiabu badi bakumbaja mei a Mukelenge : « **Lelu’eu** newikale n’anyi mu mparadizu » (Luka. 23. 43). Kadi disalayi dikuabu kadiene ditshina bua kunyanga mubidi wa Mukelenge ku ditua diandi dia difuma mu mubidi wa Mukelenge ku mutshi mutshiamakane (fuany. Zakaya 12. 10). Ku **dipetu** dia ndekelu edi, tudi tuangata bu diandamuna tshilejelu tshimpe tshia **ngasa** : **mashi** a dijimija ne **mayi** a divuwa, bidi bipueka mu lubadi lua Mukelenge luakatuibua difuma.

Pashishe, kudi kulonda dijikibua dia Musungidi wetu wa kukukuila. Nzambi wakalongolola bayidi babidi bua kupesha mubidi wa Muan’andi kanemu kakakulabu mu mifundu yandi (Yeshaya 53. 9). Yosefe ne Nikodemo, tô pa dib’adi, kabakanji kumanya mua kuikala ne dikima, patoke ku mpala kua bantu mu luendu luabu lua pa buloba, ngikadilu wa bumanyishi buandi. Kadi katataka udi mutabulujibue ku bunene bua bubi bua tshisamba tshiandi, badi bunvua ne kushala bapuwe, nekumueneshe dipanga dikuatshisha diabu. Banangibue bena kuitabuja, katupu muoyo ne mu buloba ebu butudi tuikala, buakashipa Mukelenge, kupudikila anyi kusanka ne bashipianganyi aba, kudi mushindu umue wa kumuvila. Kutangila ke tshikondo tshimpe tshia tuetu kudimanyisha bu bayidi bandi.

Yone 20. 1-18

Muntu wa kumudilu udi uya lukasa ku lukita mu dinda dia butumbi bua dibika, udi **Maliya wa ku Magadala**. Mukaji'eu wakapatudibua nyuma mibi muanda mutekete kudi Mukelenge (Mak. 16. 9). Bakamudianshila, bualu bua dibue diakamana kubunguludibua. Udi umanyisha Petelo ne Yone, bobo pabu badi banyemaku, basanga bimanyishilu binene bia dibika diandi ne bapingana kuabu. Maliya yeye kena ne bualu bua kuya nansha. Meshi ende onso adi a kusangana Musungidi wende wakatambaye kunanga (mv. 13), nansha banjelo badi ku lukita mu bilamba bitoke, kabena bamutshingisha.

Ku dinanga dia mushindu' eu, Yesu kena mua kupanga kufila diandamuna. Kadi mushindu kayi udi meshi a Maliya mapatuke ! Udi Musungidi udi ne **muoyo** udi ulua kudiye, umubikila ku dina diandi ne umupesha lumu luimpe lua mushinga mukole. Bualu bua « lulamatu lua muntu pa nkayende, ludi mushindu umuepele wa kuikala ne dijingulula dilelela » (J.N. Darby). Yesu udi upesha Maliya bujitu bua kuambila « bana babu » ne mutshi mutshiamakane, kauyi mua kutapuluka n'abu, udi nshindamenu wa malanda mapia-mapia onso. Bualu butambe bunene, Tatu wende ukadi kabidi Tatu **wetu**, ne Nzambi wende, bu Nzambi **wetu**. Yesu wakatuteka tshiendelele mu maland'aa, a diakalengele, bua disanka dia muoyo wandi nkayandi, wa Tatu ne bua wetu kabidi muomumue (Mis. 22. 22 ; Ebel. 2. 11, 12).

Yone 20. 19-31

Didi dilolo dia dinda dimpe dia dituku dia kumudilu dia lumingu. Bilondeshele mulai, Musungidi mubishibue udi umueneka munkatshi mua bayidi bandi badisangishe (shap. 14. 19). Udi ubaleja mu bianza biandi ne mu lubadi luandi « bujadiki bulelela » ne **ditalala** diabu didi dikumbane ne Nzambi (Bienz. 1. 3). Udi wela mupuya wa muoyo mupia-mupia munda muabu (fuany. Gen. 2. 7 ne 1 Kol. 15. 45) ne **ubatuma** bua kuambila badi bitabuja dilekedibua dia mibi (mv. 23).

Dia lumingu adi, Thomas, kakadiku nansha. Kadi padi bayidi bakuabu bamuambila ne : « tuamonyi Mukelenge », mutshima wende udi ushala ne mpata ne kauyi witabuja. Bana ba Nzambi bungi munyi badi badipangisha ku kudisangisha banyunguluka Mukelenge Yesu... misangu mikuabu bualu bua munda muabu kabena bitabuja bulelela kuikala kuandi n'abo mu kudisangisha eku. Thomas apa udi tshinfuanyi tshia kasumbu kakese ka bena Yuda, balua nansha kale kumumanya **pamumonabo**, Mukelenge ne Nzambi wabu. Nebakonke ne : « ei mputa kayi idi mu bianza biebe ? » (Zekaya 13. 6). Kadi luseke lua **disanka** lua bapikudibue ba tshikondo etshi, ludi lua kuitabuja **kabayi bamuone** (1 Pet. 1. 8). Ne ke mu kipatshia aka « kakafundibua malu aa », ke bu abadibue tshianana, kadi ikale **mitabujibue**. Bidi bikengela bua ditabuja dietu, dijadika pa mifundu, dikuata yeye udi upa muoyo ne udi **Muana wa Nzambi** (mv. 31).

Yone 21. 1-14

Bayidi muanda mutekete tshianana badi ku muaba wa kusambakena wakasungula Yesu mu Galela (Mat. 26. 32 ; 28. 7). Ne kabidi badi bamueneka bamane kupua muoyo tshiena bualu tshia dindila diabu. Simona Petelo mene, wakamana Yesu kuvuija tshilembi tshia **bantu**, udi upingana ku mudimu wende wa diambedi. Tudi muakukema munyi bikala « butuku abu bujima kabakakuata tshintu » ? Mushindu kayi udi mudimu utudi tuenza mu meshi etu nkayetu ne udi Mukelenge kayi netu, mua kukuama mamuma ? Wakamana kubadimusha ne, batapuluke n'anyi, kanuena mua kuenza bualu nansha bumue (shap. 15. 5). Kadi padiye n'abo, malu onso adi ashintuluka. Luseke lua diabalume lua buatu, ludi anu ne lukuabu lua dia bakaji lumue, kakuena ludi lutambe lukuabu. (kadi ludi ne) mushinga : nduseke luakabaleja Yesu.

Kusambakena kuabu ne muyishi kuakashintulula bionso bua bayidi bandi bapungile. Kakadi ne bualu ne minyinyi yabu ya mumayi nansha (mv. 9), Kadi ku luseke lukuabu, kena upepeja bipeta bia mudimu wabu (mv. 10), ne waka**ubala** bulelela (mv. 11).

Mulunda munanga, misangu mikuabu bu bayidi, tutu tupua muoyo muaba munene ne ulualua wa kusambakena ne Mukelenge ! misangu mikuabu kabidi, munkatshi mua malu etu, mua dipanga dietu, nansha mua dipeta dietu, tuakadi mua **kujingulula** lukasa udi wakula n'etu ne kumumanya ne : « **mMukelenge** » (mv. 7).

Yone 21. 15-25

Kuakadi kushala kudi Mukelenge bua kukumbaja mudimu wa ndekelu wa dinanga bua muyidi wandi Petelo. Misangu isatu yeye eu wakavila Muyishi wende. Misangu isatu bidi bikengela bua ikale mutetshibue ku lukonko lua kanyinganyinga : Wakelangana meshi bua kuikala ne lulamatu buangi meme **lutambe lua aba**, Kadi bobo kabakunvila (Mako 14. 29). Dinanga dinene diwakadi wakula, didi penyi ? Tshiena mupeta tshimanyinu nansha tshimue.

Mukelenge, udi mumanye, wewe udi ubala mu mutshima muanyi, ke tshionso tshidi muyidi eu mua kuandamuna. Yesu, Neamuteke ku luseke anyi ? Padib'adi, pakamana Petelo **kujimija kudimanya kua bu muntu buandi, udi mukumbane bua mudimu**. « Udisha mikoko yanyi (bana ba mikoko bilondeshele mu français...) mikoko », mudi Mukelenge umuambila (mu mikanda ya tshibangidilu, mudi muaku wa dikepesha wa dinanga : bana banyi bakese ba mikoko).

Lumu luimpe ludi lujika. Kadi **bionso**, biakenza, biakamba, anyi kujadika Muntu mupuangane wakabikumbaja, bidi ne mushinga mutambe bunene, ne Nzambi kena upanga bua kubivuluka nansha (mv. 25). Mikanda minene idi kayiyi mua kujikijibua kubala, ituabala tshikondo tshia tshiendelele. Bua tshikondo etshi, mupikudibue yonso alame ne lukunukunu ne bu dibikila dia muntu nkayende, mei aa a ndekelu a Musungidi : « **wewe**, undonde ».